

VAKOK VILÁGA

MHB 1644

A VAKOK ÉS GYENGÉNLTŐK
ORSZAGOS SZÖVETSÉGÉNEK
FOLYÓIRATA

ELŐFIZETHETŐ A
MEGYEI SZERVEKNÉL
ÉS

A VAKOK ÉS GYENGÉNLTŐK
ORSZAGOS SZÖVETSÉGÉNEK
KIADÓHIVATALANÁL:
BUDAPEST XIV., MÁJUS 1. ÚT 47.
TELEFON: 210-440

L. Braille

XLII. évfolyam

11

Dr. Vas Tibor elnök kitüntetése

A Vakok Jóléti Világtanácsának Európai Regionális Bizottsága 1981. augusztus 4—6-a között Párizsban ülésezett. Az ülésen az a határozat született, hogy a Magyar Népköztársaságban működő Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetsége elnökének, dr. Vas Tibor nyugalmazott egyetemi tanárnak a Louis Braille aranyjelvényt adományozzák 70. születésnapja alkalmából, figyelembevételével több évtizedes nemzetközi vakügyi tevékenységét is.

Dr. Vas elvtárs megromlott egészségi állapota miatt a bizottság ülésére kiutazni nem tudott, ezért ott az aranyjelvényt sem vehette át. Dr. Helmuth Pielasch elvtárs, a bizottság főtitkára a kitüntetést a Magyar Népköztársaság Külügyminisztériumához juttatta el.

Vas elvtárs részére a magas kitüntetést az Egészségügyi Minisztérium képviselőjében a Központi Állami Kórházban Jakab Anna főosztályvezető helyettes elvtársnő adta át 1981 október 2-án Vas elvtárs feleségének és a Szövetség képviselőinek jelenlétében. A kifejezett jókívánságok között Vas elvtársnak mielőbbi gyógyulást kívánt. Ezen figyelemreméltó nemzetközi elismerés kapcsán is kívánjuk Szövetségünk részéről, hogy elnökünk minél hamarabb bekapcsolódhasson munkánkba.

Dr. Bódi István
főtitkár

DR. BÓDI ISTVÁN

Szovjet vakügyi delegáció látogatása hazánkban

1981. szeptember 7-e és 17-e között a Vakok Összorosországi Szövetségének négy tagú delegációja tartózkodott hazánkban a Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetségének meghívására. Ez a küldöttség magyar vakügyi szakemberek szovjetunióbeli tanulmányi látogatásait vizsgozta. Olvasóinknak korábban beszámoltunk egy küldöttségünk elmúlt évi látogatásáról, ebből kitűnt a szovjet szövetség által részünkre összeállított gazdag program és bőséges szakmai tapasztalat.

A küldöttséget Alexandr Petrovics Drozgyuk elvtárs, a Vakok Összorosországi Szövetségének alelnöke vezette. Tagjai voltak Alexandr Petrovics Tomahov, a leningrádi híradástechnikai üzem igazgatója, Alexandr Ivanovics Jakovlev, a Pszkovi Körzeti Csoport elnöke, valamint Viktor Jegorovics Klimov elvtárs, a Brjanszki Körzeti Csoport elnöke.

Vendégeinket 7-én délelőtt a Ferihegyi repülőtéren fogadtuk, majd szálláshelyükre kísértük. A délutáni nyitómegbeszélésen ismertetett szakmai programunkat jónak találták, azt elfogadták. Részletesen megismertettük őket szövetségünk központi munkájával. Megtekintették a könyvtárakat, a stúdiót és a Braille nyomdát. A központi tevékenység ismertetése mellett helyi szerveink munkájáról is tájékoztatást adtunk. Látogatást tettek a szövetség Hajdú-Bihar megyei Szervezeténél. A megyei szervezet működéséről Csengeri József titkár elvtárs adott részletes tájékoztatást. Meglátogatták a Debrecenben működő Vakok Hajdú-Bihar megyei Szociális Otthonát, valamint a Gyengénlátók Általános Iskoláját és Nevelőotthonát is. Az ott-hont Tamáskó Sándor igazgató mutatta be. A látogatáson jelen volt dr. Veres Sándor elvtárs, a megyei szociálpolitikai csoport vezetője is. Az iskolalátogatás során Kincses Gyula

igazgató elvtárs adott tájékoztatást az értékes munkáról, vendégeink pedig a szovjet szövetségnek az ifjúság érdekében végzett munkájáról adtak beszámolót.

A vakok és gyengénlátók hazai foglalkoztatásának bázisüzemét, a Fővárosi Kefe- és Seprűgyártó Vállalatot is meglátogatták. A vállalat működését Köves Gábor igazgató elvtárs ismertette részletesen. Vendégeink a vállalati működést nagyon kedvezően értékelték, bár azt is elmondták, hogy náluk a vállalatok szövetségi irányítás alatt működnek.

A Vakvezető Kutyaképző Iskolában tett látogatásuk során nagy érdeklődéssel hallgatták Zaharovics Mihály iskolavezető szakmai tájékoztatóját. Elmondták, hogy a Szovjetunióban évente kb. 100 kutyát adnak ki a kérelmezőknek. A hazai kutyaképzést figyelemreméltónak tartják, a két iskola szakembereinek tapasztalatcsere-látogatását is felvették.

Meglátogatták Budapesten a Vakok Általános Iskoláját és Nevelőotthonát, a Vakok Állami Intézetének keretében működő Vakok Elemi Rehabilitációs Csoportját, a Bárcki Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskolát. A vendégeket Dr. Völ-

gyi Lajos elvtárs, az Egészségügyi Minisztérium IX. Önálló Szociálpolitikai osztályának vezetője (főosztályvezető) is fogadta. A minisztériumi megbeszélés keretében az Összorosországi Szövetség szervezeti felépítéséről, működéséről adtak tájékoztatást. A magyar szövetség munkájáról elismeréssel szóltak.

Meghallgatták a szövetség Homérosz Kórusának és a budapesti zenekar, továbbá néhány szólólistánk műsorát. A szövetségben folyó zenei tevékenységet jónak ítélték.

Szeptember 16-án délután a szövetség székházában záró megbeszélést tartottunk. A küldöttség vezetője, Drozgyuk elvtárs a magyar szövetség tevékenységét nagyon kedvezően értékelt. Megállapította, hogy a meglévő különbségek dacára is jól megvalósul a Magyar Népköztársaságban a látássérültekről történő gondoskodás, érdekvédelmünk fejlett. Tudatában kell lennünk a két ország eltérő lehetőségeinek, nem várható tehát, hogy a magyar szövetség, illetve a magyar állam a Szovjetunióban biztosított valamennyi kedvezményt megadhasssa.

A baráti légkörben lefolyt tanulmányúti látogatás végén megállapítottuk, hogy a szakmai feladatok ellátása terén kölcsönösen átvehetünk egymástól módszereket, tapasztalatokat.

A társintézmények, intézetek vezetőinek a tanulmányúttal kapcsolatosan nyújtott segítségüket szövetségünk tagsága nevében ezúton is megköszönjük.

Néhány gondolat a tájértekezletekről

Már hagyománynak számít, hogy szövetségünk szakmai csoportja évenként megszervezi a tájértekezleteket. Ebben az évben is nagy gondal készült csoportunk, hogy a tanácskozáson jó programokat adjon, de a megyei szervezetek is lelkesedéssel készültek, mert a tájértekezleteket olyan fórumnak tartják, ahol kifejtethik véleményüket, elmondhatják javaslatukat és egymás között kicserélhetik tapasztalataikat.

Ebben az évben úgy osztottuk fel a megyei szervezeteket, hogy a déli országrészben lévők a Csongrád megyei, az északi és nyugati országrészben lévők a Borsod megyei Szervezetnél találkozzanak.

Az első tájértekezletre május 5-én és 6-án került sor Szegeden. A Csongrád megyei Szervezet nagy vendégszerettel várta a titkárokat és adminisztrátorokat, valamint a központ képviselőit. Ez abból is kitűnt, hogy

az irodákat a tanácskozás időpontjára szépen kifestették, rendbehozták. Kellemes körülmények között kezdhették meg a munkát.

Május 5-én, délután 2 óraker a szakmai csoport vezetője megnyitotta az értekezletet, üdvözölte a vendégeket, majd ismertette a programot. Ezután dr. Bódi István, szövetségünk főtitkára értékelte azt a munkaversenyt, amelyet éppen a Csongrád megyei szervezet kezdeményezésére a pártkongresszus tiszteletére indított. Megemlítette, kár, hogy a munkaversenyben csak kilenc megyei szervezet vett részt, még izgalmasabb lehetett volna az értékelés, ha mind a tizenkilenc részt vett volna a versenyben. Elismeréssel szólt azokról, akik szép eredményeket értek el. Amikor a dicsérő okleveleket és a pénzjutalmakat kiosztotta, gratulált és annak a reményének adott hangot, hogy a jövőben minden megyei szervezet csatlakozni fog a központ által meghirdetett munkaversenyekhez. Első helyezett a Somogy megyei szervezet lett, a szép kivitelű oklevél mellé 5000 Ft pénzjutalmat kapott. A második helyre Csongrád megye került, ugyancsak oklevelet, valamint 3500 Ft pénzjutalmat kapott. Ezen az értekezleten kapta meg oklevelét a VI. helyezett Bács-Kiskun megye. A program folytatásaként Gerdelics Ferenc főelőadó érdekes előadást tartott, amely a rehabilitáció és integráció kérdéseivel foglalkozott. Ezt követően Pinviczki György előadására került sor; a budapesti és Pest megyei szervezet titkára kifejtette, hogy a debreceniek jó példája nyomán a fővárosban is bevezették a látássérült kisgyermek szülei vel való rendszeres foglalkozást.

Dr. Bódi István főtitkár tájékoztatót adott az ez évi taggyűlések megszervezéséhez, lebonyolításához. Felhívta a megyei szervezetek titkárainak a figyelmét arra, hogy a rokkantak nemzetközi évében legyenek a taggyűlések ünnepélyesek, színesek. Az előadásokat vita követte, amelyben egymás után szólaltak fel a megyei szervezetek titkárai, beszámolót tartottak, sok jó javaslat is

elhangzott, amelyek hasznosítása a központ feladata.

Az első napi tanácskozás 5 óraker ért véget, utána vendéglátóink a résztvevőknek városnéző programmal kedveskedtek.

Idegenevezetőink Fackelmann Jánosné és dr. Rosiár László voltak, akik nagy szeretettel, és lelkesedéssel mutatták be a város nevezetességeit.

Másnap, 6-án hozzászólásokkal folytatódott a tanácskozás. A vitában tájékoztatást adott a Csongrád megyei szervezet elnöke is a megyében folyó munkáról és elmondta, hogy a vak kisgyermek szülei vel ők is tartják a kapcsolatot, a beiskolázás terén szép eredményeket értek el. Örömet fejezte ki, hogy a megyei szervezet a munkaversenyben második lett.

Dr. Sólymos Gyula, szövetségünk alelnöke a rehabilitáció és integráció kérdéseivel foglalkozott.

A vitából, a hozzászólásokból kitént, hogy titkáraink, adminisztrátoraink szívügyüknek tekintik a szövetség feladatainak teljesítését. A kétnapos tanácskozás rendkívül hasznos volt.

*

A második tájértekeztet május 26-án és 27-én Miskolcon tartották meg, a Borsod megyei szervezet ugyancsak felkészült a vendégek fogadására, a tanácskozás jó lebonyolítására. A délelött kötetlen beszélgetéssel telt el. Délután 2 óraker a szakmai csoport vezetője megnyitotta a tanácskozást és ismertette a két nap programját. Ezután felkérte Daru Geróné osztályvezető-helyettes, hogy adja át a kitüntetések és az okleveleket. Kiss Gábornét, a városi tanács szociálpolitikai csoportjának vezetőjét Braille-émlékéremmel tüntette ki szövetségünk. Borsod megyei szervezetünk az első cikkben említett munkaversenyben III. helyezést ért el, oklevelet és 2500,— Ft pénzjutalmat kapott. A versenyben résztvett többi megyei szervezet — így Hajdú-Bihar, Győr-Sopron,

Heves, Komárom, Veszprém — is átvette dicsérő oklevelét.

A munkaverseny értékelése során Daru Geróné osztályvezető-helyettes elismeréssel szólt a megyei szervezetek munkájáról és további sikereket kívánt. Ezután került sor dr. Szél Lajos előadására, aki tájékoztatta titkárainkat, adminisztrátorainkat arról, hogy Hajdú-Bihar megyében nemcsak a látássérült kisgyermek szülei vel tartanak állandó és rendszeres kapcsolatot, hanem magukkal a gyermekekkel is rendszeresen foglalkoznak, nevelik, tanítják őket, hogy az óvodai közösségekbe jól beilleszkedhessenek. Reményteljes az a tervük is, hogy Debrecenben vak kisgyermek részére minél több óvodai előkészítőt hozzanak létre. Dr. Szél Lajos előadása nagyon érdekesítő és tanulságos volt. A program folytatásaként e cikk írója tartott előadást a rehabilitáció és integráció kérdéseiről. Az előadás inkább gyakorlati oldalról világította meg ezt a fontos témát és felvázolta azokat a szükséges tennivalókat, amelyek a rehabilitáció és a beilleszkedés teljesebbé tételének elengedhetetlen követelményei.

Ezután került sor Nagy Ernő írásának ismertetésére. Győr-Sopron megyei szervezetünk titkára múlt évben a Szovjetunióban járt a szövetség által kiküldött delegáció egyik tagjaként. Előadása az ott szerzett tapasztalatokról szólt és javaslatokat is tartalmazott, főleg a foglalkoztatás szélesítésével kapcsolatban.

Az előadások után egy kellemes miskolc-tapolcai kirándulásra került sor a vendéglátók jóvoltából.

Másnap reggel 9 óraker vitával, hozzászólásokkal folytatódott a tanácskozás. Titkáraink, adminisztrátoraink nemcsak a programpontokat vitatták meg, vagy egészítették ki, hanem rövid tájékoztatókat is adtak a megyéjükben folyó munkáról, javaslatokat tettek az adminisztráció jobb elvégzése érdekében is.

A Komárom megyei elnök többek között felhívta a figyelmet arra, hogy a posta modern telefon-alközpontokat szerel fel, amelyek kezelése

vakok számára majdnem lehetetlen. Kifejtette továbbá, hogy szövetségünk központja és a megyei szervezetek közötti kapcsolat jó.

Gibba Andor, a Fejér megyei szervezet titkára gazdasági kérdésekkel foglalkozott és póthitelt kért, mert a gáz-, villany-, telefondíj megemelkedett.

A Heves megyei adminisztrátor bejelentette, hogy az Idegenforgalmi

Hivatallal jó kapcsolatot sikerült teremteniük, az utazásokhoz kedvezményt kaptak. A telefonkezelők elhelyezésével kapcsolatban a 4/1969-es rendelet módosítását sürgette. Angol nyelvtanuláshoz szükséges tananyagot kért.

A sok felszólalás, a javaslatok, a pozitív vita, a személyes találkozások öröme, a kötetlen beszélgetések, a hasznos tapasztalatcsere igazolja,

hogy a tájértekezletnek van létjogosultságuk, szervezésükre továbbra is szükség van.

A központ és a szakmai csoport nevében köszönetet mondunk a vendéglátó megyei szervezeteknek azért a sok segítségért, amellyel lehetővé tették a tájértekezlet sikerét.

*Szemerédi István
a szakmai csoport
vezetője*

Megyei szervezeteink életéből

TAGGYÜLÉS HÓDMEZŐVÁSÁRHELYEN

Szövetségünk Csongrád megyei szervezetének hódmezővásárhelyi körzeti csoportja 1981. augusztus 24-én tartotta ez évi taggyűlését a Zrínyi utcai KISZ-székházban. Eből az alkalomból nagyobb számban jöttek el Hódmezővásárhelyre a helyi és a környékbeli sorstársak, mint a szokásos heti összejövetelekre. A taggyűlésen részt vett Suti Lajos, a Csongrád megyei szervezet titkára és e sorok írója, a megyei szervezet alelnöke. Az eseményen részt vettek a városi tanács és a Vöröskereszt-szervezetek képviselői.

A taggyűlést Otlokán Mihály, a hódmezővásárhelyi körzeti csoport vezetőségi tagja nyitotta meg, üdvözölte a megjelenteket. Ezután rövid műsor keretében szavalt és citeramuzsika hangzott el. Majd Tóth Károly, a hódmezővásárhelyi körzeti csoport elnöke tartott beszámolót a körzetben folyó munkáról. Ismertette az eddig elért eredményeket, beszélt a még megoldásra váró feladatokról, válaszolta a jövő terveit, szólt a hiányosságokról és a problémákról. Végezetül köszönetet mondott a helyi tanácsi és társadalmi szervek vezetőinek, valamint a megyei szervezet vezetőségének azért a se-

gítségért, amellyel a körzeti csoport munkáját segítik. Az elnök kifejezte reményét, hogy a segítség a jövőben sem marad el. A beszámoló után hozzászólások következtek, a sorstársak egyéni és közösségi problémákat vetettek fel. A kérdésekre Tóth Károly és Suti Lajos válaszolt.

A gyűlés után egy autóbusz vitte a sorstársakat a Tisza étterembe, ahol a Csongrád megyei Vendéglátóipari Vállalat és a helyi ÁFÉSZ Egyetértés szocialista brigádja látta őket vendégül. Az étteremben Lucz János és zenekara szórakoztatta tagtársainkat.

Barna Mihály

A CSEREÜDÜLÉS KELLEMES EMLÉKEI

A NDK és a magyar vakok szövetsége már 1957 óta biztosítja a csereüdülést tagjai számára. A jutalomüdülésen a 20 magyar személy pihenését 20 német sorstárs viszonozza. A mi tagtársaink közül tízen a Keleti-tenger parti Boltenhagenben, tízen pedig a Harz-hegységben levő Wernigerodeban pihennek. A magyar csoportok június második felében és július elején tölthetik háromhetes nyaralásukat. A német sorstársak általában augusztusban töltik szabadságukat szövetségünk boglárlellei

üdülőjében. Az idén július 30-tól augusztus 18-ig élvezte a 20 német vendég a „magyar tenger” nyújtotta örömeiket és az üdülés élményeit. Érdekeséggé említhetjük meg, hogy a német csoport ebben az évben egy magyarul jól beszélő tolmácsot hozott magával, Andreas Neutsch erfurti sorstárs személyében, aki jelenleg magyar nyelvvizsgára készül.

A magyar üdülőcsoportok részéről már a korábbi években is érkezett lapunkhoz beszámoló az üdülés örömeiről, emlékeiről. Az idén mindkét csoporttól kaptunk hangulatos, színes leírást Fetik Mária a wernigerodei, Monostori Józsefné pedig a boltenhageni nyaralás élményeiről, eseményeiről, örömeiről számolt be. Az alábbiakban a két tudósítást adjuk közre.

HÁROM HÉT WERNIGERODEBAN

Repülőgéppel indultunk a virágok városába, Erfurtba. Ott a vakok helyi szervezetének küldöttsége kedvesen fogadott bennünket.

Autóbuszsal utaztunk tovább a 135 km-re levő Wernigerodeba. Az erfurti szervezet elnöke elkísért bennünket az üdülés színhelyére, út közben bemutatta Erfurt városát, majd beszélt a mögöttünk hagyott tájakról, településekről. A virágok városában egy nemzetközi virágkiállítás előtt haladtunk el. Erfurt nagy idegenforgalmat bonyolít le. A városban több országos jelentőségű üzem van. Erfurtban sok vak és gyengén-

látó ember dolgozik, több kórházban is foglalkoztatnak gyógymasszőrket. Az ottani sorstársak megállják a helyüket a fémiparban, papíriparban, sőt még az elektroiparban is. Az NDK-ban két vakvezetőkutya-kiképző iskola van, az egyik Berlinben, a másik pedig Erfurtban működik. A kora esti órákban érkezünk meg Wernigerodeba. Elfoglaltuk helyünket az üdülőben, majd vacsora után még maradt annyi erőnk, hogy egy nagy sétát tettünk a környéken és magunkba szívtuk a jó friss hegyi levegőt. Másnap este Klaus Brehme úrral, az üdülő vezetőjével ismerkedtünk meg. Majd ismertette velünk a házirendet, és a három hét programját. Az üdülő vezetője egy séta során bemutatta Wernigerode városát, amely a Harz-hegység közép-ső pontján van, 15 km-re az NSZK határától, a tengerszint felett minegy 550 méter magasságban fekszik. A Harz-hegység 100 km hosszúságú és kb. 30–40 km szélességben terül el, legmagasabb pontja a Brocken, 1143 m magas, amely már az NSZK területén van. Wernigerode 750 éves város, 37 000 lakosa van. Változatos, hangulatos, szép üdülőhely, nagy az idegenforgalma. A városban sok a fából épült ház. A település jelentős fafeldolgozó iparral rendelkezik, de van papír- és csokoládégyára is.

Következő kirándulásunkon a Szegényemberek-hegyére mentünk. Régen Wernigerode városát nagy járványok pusztították. A sok beteg már nem fért el a városban, kitelepítették őket a közeli hegyre és azóta nevezik azt a területet Szegényemberek-hegyének.

Ezután ellátogattunk a 300 éves Vármúzeumba, ahol stíluskorszakonként faragott bútorok, edények, gyönyörű dísz tárgyak, Kínából származó embernagyságú vázák, harcieszközök, és kinzószerszámok is láthatók: Megengedték nekünk, hogy a tárgyakat tapintással is érezkelhesük.

Június 26-tól 3 napon át fesztivál zajlott a városban a wernigerodei napok alkalmából. A város különböző pontjain sport- és zenei rendez-

vények, előadások voltak. Kaptunk egy kis plakettet, amellyel bármelyik előadásra elmehettünk. A többféle előadás közül felejtetlen maradt számunkra az az élmény, amelyet egy férfikórus hangversenye nyújtott a Dimitrov parkban. Hangverseny után a közeli vendéglőbe mentünk, ahol a zenekar primása megtudta, hogy többen vagyunk ott magyarak, köszöntött bennünket és nőtlákkal kedveskedett nekünk.

Egy alkalommal a hegyi kisvasúttal Dreiannehoneba utaztunk. A „Három Anna Akna” városa arról nevezetes, hogy vasat bányásztak három aknából. Az aknák védőszentje Szent Anna volt és a városka innen kapta a Három Anna Akna nevet. Innen 12 km-es erdei séta után érkezünk haza az üdülőbe.

Július 1-én ünnepélyes keretek közt köszöntöttük Klaus Brehme urat abból az alkalomból, hogy immár 30 éve áll az üdülő élén és szívvel lélekkel látja el feladatát. Munkája elismeréseként magas állami kitüntetést kapott, amelyet Dr. Helmut Pielasch, az NDK vakok szövetségének elnöke adott át neki.

Másnap Thalleba és a boszorkányok tánc-hegyére utaztunk, ahova függővasúton jutottunk fel. Egy alkalommal látogatást tettünk a vakok nyomdájában is. A nyomda az evangélikus egyház felügyelete alá tartozik. Több nyelven jelennek meg ott a könyvek. A nyomdának saját üdülője van. A könyvek közül sokat küldenek külföldre.

Az egyik legszebb kirándulásunk az autóbuzsós utazás volt, első alkalommal Thalle városában álltunk meg, ahol a Lópatkóra sétáltunk fel. A hegygerincet, amely csupa szikla, a Bode folyó patkó alakban övezi. Szemet gyönyörködtető volt a panoráma, ami elének tárult. Ebéd után a Bode völgyében folytattuk utunkat, majd megtekintettük az ország legnagyobb víztárolóját, amely két hegy között a völgyben 8 km hosszúságban és 1,6 km szélességben terül el. A mesterséges tó záró fala 106 m magas, azon 12 m széles autótút halad. Utána Rübelandba mentünk az ottani cseppkőbarlangba.

Érdekességként megemlítem, hogy a barlangban albinó gyíkok élnek, amelyeket Jugoszláviából telepítettek oda.

Július 9-én családi körben köszöntöttük csoportunk vezetőjét, Dénes Józsefet, aki akkor töltötte be életének 50. esztendejét. Úgy gondolom, kedves olvasóinknak nem kell őt külön bemutatni, hiszen lapunk sportrovatát gondolja és a sportkör vezetője. Még aznap este volt a búcsúest. Sok vidámság, tánc kíséretében vettünk búcsút egymástól, németek, lengyelek, bolgárok és magyarak. Köszönetünket fejezzük ki a Liebe házaspárnak, akik oly szívesen patronálták csoportunkat.

Július 14-én vettünk búcsút az üdültől és a várostól, ahol oly kellemes három hetet töltöttünk. Vonnattal mentünk Lipcsébe és ott ebédeltünk, majd délután érkezünk haza a Ferihegyi repülőtérre. A csoport nevében ezúton is köszönetet mondok szövetségünknek ezért az üdülésért.

Fettik Mária

GONDOLATOK A BOLTEHÁGENI ÜDÜLÉS RŐL

Örömmel tudatom, hogy ismét nyújtott a szövetségünk egy kis boldogságot. Június 22-én a fellegekben jártunk egy Interflug-géppel. A vak ember számára is felejtetlen és egyedülálló utazási élmény után szerencsésen leszáltunk a földre, hogy megkezdjük egészségünkre hasznos pihenésünket. Sok szép élmény reményében bizakodva néztünk a nyaralás elé. Vendéglátóink a szokott udvariasságon túl is figyelmesek, kedvesek voltak. Sajnos a napos, szép idő sokat váratot magára. Kárpótlásként igen értékes és tartalmas vetített képek előadásokat tartottak számunkra. Egy ízben a tenger gazdag élővilágáról, a halak életéről, a halászok életéről és szokásairól láthattunk vetítést. Bemutatták a fürdés régi és mai divatját és annak változását. Más alkalommal pe-

dig a borostyánkő eredetéről és a belőle készített ékszerekről tartottak bemutatót. Volt német folklór műsor, majd közös éneklés. Az operett est is kellemes szórakozást nyújtott. Egy alkalommal az üdülő vezetője, dr. Kinast tartott hasznos előadást az egészséges táplálkozásról és a helyes életmódról. Wismarba, Klützbe, majd Rostockba is volt kirándulás. Az egyik este szintén vetítéssel bemutatták Moszkvát és Leningrádot, ennek különösen örültünk, mert legalább így képről kaptunk egy kis ízelítőt e szép városokról. Két este zenekar szórakoztatott bennünket tánccal, mókával fűszerezve előadásukat. Végre egyszer aztán megjött a várva várt nyári meleg. Egymásután nyíltak a strandkosarak és sütöttük fehér bőrünket napkeltétől napnyugtáig. Megindult a verseny, hogy ki lesz barnább. Aztán voltak jajgatások is, mert egyes üdülőtársak igen mohón „lopták a napot”. A Keleti-tenger vize nem Balaton, de a bátrabbak és a vízimádók fűrödtek is. Az ott élők állítása szerint az ottani klíma gyógyító hatású, különösen a légzőszervi megbetegedésekre és az alacsony vérnyomásra kedvező. Nagyon tetszettek a „fehér esték”, még féltizenegykor is világos volt. Igen hasznos volt az a tapasztalatcsere, amely a vaküggyel kapcsolatban zajlott le egy kellemes teadélután keretében. Alkalom nyílt a német, a cseh, a lengyel és a magyar vakok problémáinak megbeszélésére. Végeredményben lebaráncolt, felüdülve fejeztük be „Márkás”, majd „Márkátlan” üdülésünket. A jövőben igen hasznos volna, ha a csoportban lenne egy zenélni tudó ember, mert a „zene hullámain” jobban meg tudnák érteni népünk kultúrájának egy részét és a zene új barátságot eredményezne más népek fiaival. A kellemes és szép napokért köszönetet mondunk szövetségünknek.

Monostori Józsefné

Meghívó

„AMIT A CUKORBETEGSÉGRŐL TUDNI KELL”
címmel

Kiss János sortársunk,
a TIT Egészségügyi Szakosztályának tagja,
a „Vakok Világa” című folyóirat
„Törődünk többet egészségünkkel” rovatának vezetője
tart előadást a cukorbetegséggel kapcsolatos kérdésekről.

Az előadáson bemutatjuk
a vakok számára is használható inzulin fecskendőt.

Az előadás időpontja: 1981. november 15.

Helye: Szövetségünk budapesti székházának
kis előadóterme.

Minden érdeklődőt szeretettel várunk.

Emléktábla-avatás

A Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetségének kezdeményezésére a Fővárosi Tanács művelődési főosztálya és a Zeneművészek Szövetsége a rokkantak nemzetközi éve alkalmából emléktáblát helyezett el Ungár Imre Kossuth- és Liszt-díjas zongoraművész egykori lakóházának falán.

Az ünnepségre Ungár Imre özvegyének, számos barátjának és tisztelőjének jelenlétében 1981. szeptember 16-án, 10 órakor Budapesten, a II. kerületi Szemlőhegyi u. 8-as számú ház előtt került sor.

Ünnepi beszédet Sólymos Péter, a Zeneművészeti Főiskola tanára mondott, aki Ungár Imre művészetéről, emberségéről beszélt. Az emléktáblára a Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetsége nevében dr. Bódi István főtítkárral babérkoszorút helyezett el. Ünnepi beszédében méltatta a vak zongoraművész munkásságát, szólt arról az emberségről, amellyel tanítványait művészetre, a zenén keresztül az ember megbecsülésére nevelte, tanította. Hangoztatta, hogy ez az emléktábla is emlékeztetni fog bennünket kiváló sorstársunkra, példamutató emberi magatartására. Az emléktábla avatását a Homérosz Kórus éneke tette még ünnepélyesebbé.

KISS JÁNOS

A vérszegénység

A vérben az úgynevezett alakos elemek száma nagyjából állandó. Ez a záloga annak, hogy a vér el tudja látni életfontosságú feladatait. Az állandó mennyiség döntően a vérelemek szaporodásának és pusztulásának egyensúlyából adódik. Akár a szaporodás, akár a pusztulás oldalára dől a mérleg, az egyensúly mindenképpen valamilyen irányba felborul.

A következmény valamelyik vérelem hiánya, vagy éppenséggel a vérsejtek kóros mennyiségű felszaporodása. A szervezet számára mindkettő nem kívánatos jelenség. A fehérvérsejtek hiányáról, az agranulocytosistról a tavaly megjelent immunhiányos állapotok című cikkben olvashattak. Hasonlóképpen jelent meg már lapunk hasábjain a fehérvérsejtek számbeli megszorodásával kapcsolatosan írt cikk. Ez a betegség nem más mint a leukémia, bár itt nemcsak mennyiségi növekedésről van szó, hanem arról is, hogy az egyes sejtek minősége is megváltozik.

A vérszegénység, vagy anémia a vörösvértestek csökkent mennyiségét jelenti. A fentiekből kiindulva a folyamat alapvetően két okból következhet be.

1. Csökken a vörösvértestek képződése valamelyik, a képződéshez szükséges anyag hiánya miatt.
2. Megnö a vörösvértestek pusztulásának sebessége, sokszor rövidül az élettartamuk is. Jól lehet, ilyenkor a szaporodásuk néha még túlzott mértékű is, de mégsem tud lépést tartani pusztulásukkal.

A leírtak alapján a vérszegénységnek tehát nem ritkán bizonyos anyagok hiánya az oka. Nálunk leggyakrabban vashiánnyal találkozunk. A vészes vérszegénység a vitamin B 12 hiányából ered.

Terheseknél gyakran találkozunk folsavhiánnyal. Az előző cikkben foglalkoztam az Rh-összeférhetetlenségével. Az itt kialakuló anémia a vörösvértestek nagyfokú pusztulása miatt következik be. Nálunk a második csoportból a gyakorlatban ezzel találkozunk legtöbbször. Igen ritkák azok a genetikai rendellenességek, például sarlósejtes anémia, amelyekben a vörösvértestek életképességével van súlyos gond. Néha bizonyos gyógyszerek bevitele után tapasztalunk nagymértékű vörösvértest-pusztulást, de ezzel jár a gombamérgezés is.

Tünetek:

A vérszegénység tünetei általában közismertek. Sápadság, fáradékony-ság, súlyosabb esetben erős szívdobogás érzése a laikus emberek figyelmét is a vérszegénység felé tereli. A század első felében gyakori volt a fiatal lányok úgynevezett sápkórja. Ez részben a nem megfelelő táplálkozással volt magyarázható, de közrejátszott benne a kor egészségtelen, az egyes testrészeket túlzott mértékben szorító és ezzel a keringést rontó ruha viselete is. A nők a havi vérzés miatt hajlamosabbak a vérszegénységre, mint a férfiak. Természetesen egészséges táplálkozás mellett a normálisan menstruáló nőknek nem kell tartaniuk attól, hogy vérszegényekké válnak. Ezen kívül meg kell említeni, hogy vannak emberek, akik alkati adottságuknál fogva kisebb-nagyobb mértékben vérszegények.

Gyógyítás:

Minden betegség gyógyítása akkor igazán eredményes, ha a kiváltó okokat meg tudjuk szüntetni. Mivel

leggyakoribb ok a vashiány, így első-sorban ennek megszüntetésére kell törekedni. Ma már sok olyan vaskészítmény van a kezünkben, amelyeket eredményesen tudunk használni.

Az egészségnevelésnek nem lehet feladata gyógyszerek ismertetése, mégis néhány gondolattal ki kell térnem azokra a gyógyszerkészítményekre, amelyek az 1977-ben napvilágot látott rendelkezések óta a gyógyszertárakban vény nélkül beszerezhetők és a vashiányt hivatottak megszüntetni.

Nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy gyógyszert csak orvosi rendelre lehet használni. Manapság a gyógyszertárakban mindennapos látvány, hogy a különféle recept nélkül kiadható gyógyszereket tömegesen vásárolják a laikusok, akik sokszor nincsenek tisztában ezen készítmények hatásaival, mellékhatásaival és ma már nem elhanyagolható kölcsönhatásaival. Természetesen sok olyan krónikus beteg van, aki az orvosa által javasolt gyógyszert rendszeresen használja. Az ő számára nagy könnyítést jelent az új recept. A vaskészítmények közül a gyógyszertárakban vény nélkül beszerezhető a Ferroplex draszté, a Ferropar draszté és a Conferon kapszula. Ezeket természetesen csak akkor szabad használni, ha előtte az orvos-sal megtörtént ennek a megbeszélése és ő javasolta. Az öngyógyítás rendkívül nagy hiba, hiszen az egyes betegségek tünetei sok esetben azonosak, vagy nagyon közel állnak egymáshoz és a hozzá nem értő embert téves irányba terelhetik. Így nem egyszer előfordul, hogy sokkal súlyosabb betegség alakul ki azért, mert az öngyógyítási kísérlet miatt a beteg nem került időben az orvoshoz. Az említett készítmények közül egyébként leghatásosabb a Conferon, de ennek és a többi társának használatára csak akkor van szükség, ha a beteg valóban vérszegény. Ezt pedig a tünetekből nem elég megítélni, mindenképpen szükség van laboratóriumi vizsgálatra is. Súlyos vérszegénységnél általában vénás injekciók formájában juttatunk

Törődjünk többet egészségünkkel

be vasat a szervezetbe. Terhes nők nemegyszer rövidebb-hosszabb ideig folsavat kapnak a terhességben kialakuló folsavhiány pótlására. A vérszegénységet vitamin B 12 injekcióval ma már biztonsággal lehet kezelni. A vitamin B 12 hiánya nem a táplálkozás miatt alakul ki, hanem azért, mert a gyomorból — ma még ismeretlen ok miatt — hiányzik az az anyag, amelynek segítségével a B 12 vitamin felszívódhat.

A fertőzésekhez és az általános legyengüléshez kapcsolódó anémiák kezelése természetesen az alapbetegségek kezelésével oldható meg. Nehézebb a feladat a vörösvértestek pusztulásával járó allergiás és immun eredetű anémiák kezelése során. Ilyenkor a vörösvértestek ellenható anyagok megkötése vagy ártalmatlanná tétele jelenthet megoldást. A genetikai eredetű vérszegénységet ma még csak rendszeres vérértmlesztéssel tudjuk kezelni. Az anémiák ezen fajtájában lenne talán a legfontosabb a megelőzés. Ez inkább a fejlődő országokban okoz nagy gondot.

A megelőzés:

A vérszegénység okait ismerve, a megelőzés az esetek nagy többségében megoldható. A vashiány legkönnyebben úgy küszöbölhető ki, hogy napi étkezésünk rendszeresen tartalmazzon zöldfőzelékeket és gyümölcsöket. Különösen hasznosak a salátafélék és a bogvos gyümölcsök (ribizli, egres, málna stb.). A B-vitamininfélék nagy mennyiségben találhatóak a gabonaneműekben, de sok B-vitamint tartalmaz a máj is. Emellett talán közhelynek számít, de a vérszegénység megelőzésében is van jelentősége a sportnak, különösen az úszásnak és a turisztikának, emellett általában az egészséges életmód elkerülhetővé teszi a betegség kialakulását.

Végezetül hadd említsem meg a vörösvértestek számbeli rendellenességének másik formáját, az úgynevezett erythrocytosis, amely a vörösvértestek túlzott mértékű felszaporodását jelenti. Ez magaslati levegőn természetes jelenség lehet, hasonlóképpen bizonyos súlyos szívbetegségekben, de néha sajnos rosszindulatú daganatos jellegű burjánzásként jelenik meg.

GERDELICS FERENC

Nagyobb biztonsággal

Szövetségünk 1981. szeptember 9-én Csepelen, a Vakvezető Kutya-képző Iskolában „A vakvezető kutya a közlekedésben” címmel ankétot szervezett. Az értekezletre meghívtuk a közlekedési szervek és vállalatok, a Fővárosi Tanács illetékes osztályai, az Országos Közlekedésbiztonsági Tanács és a Fővárosi Közlekedésbiztonsági Tanács, a vakügyi intézmények szakembereit, valamint a szakcsoport vezetőségét.

Az elnöklő dr. Kováts Zsolt őrnagy köszöntője után dr. Bódi István főtitkár megnyitó beszédében tájékoztatást adott a vakvezető kutyaképzés újbóli megszervezéséről.

E cikk szerzője „A vakok és a gyengénlátók közlekedési gondjai” című előadásában részletezte azokat a problémákat, amik a vakok szempontjából jelentősek.

Hubay Bertalan a Vakvezető Kutyaival Közlekedők szakcsoportjának elnöke élményszerűen nyilatkozott a vakvezető kutya alkalmazásának eredményességéről.

Dr. Kováts Zsolt őrnagy behatóan ismertette a kutya képezhetőségének lehetőségét és a kiképzett kutya megbízhatóságáról beszélt.

Hodula Attila rendőrhadnagy „A vakvezető kutyával való közlekedés rendészeti vonatkozásai” című előadásában a közlekedésbiztonság érdekében tett és teendő intézkedésekkel foglalkozott.

Dr. Csiky Antal rendőrhadnagy „A vakvezető kutya alkalmazásának

pszichológiai aspektusai” című előadásában elemezte a látáshiány kompenzálásának készségét és foglalkozott annak jelentőségével, hogy a kutya, mint élőlény veendő figyelembe, teljesítménye nem gépies.

Dr. Kemenes Miklós, az Országos Közlekedésbiztonsági Tanács képviselője hozzászólásában méltatta az értekezlet jelentőségét és hangsúlyozta a gondok megoldásának szükségességét. Ígéretet tett arra, hogy az Országos Közlekedésbiztonsági Tanács a felvetett témákkal kapcsolatban a lehetőségeken belül törekszik a szükséges intézkedések megtételére.

Zaharovics Mihály és Hajdú Mária a Vakvezető Kutyaképző Iskola dolgozói a gyakorlatban mutatták be tanpályán és az utcán a vakvezető kutyaképzés egyes fázisait. Az értekezlet résztvevői a bemutatót nagy tetszéssel fogadták.

A vita felszólalói számos jó javaslatot tettek részben a közlekedésbiztonság fokozása és főképp a vakvezető kutya széles körű elfogadtatása érdekében.

Dr. Csiky Antal őrnagy bejelentette, hogy az értekezleten elhangzott előadások a Budapesti Műszaki Egyetem „Felsőfokú Munkavédelmi Közlemény” című kiadványában megjelennek. Kérte dr. Bódi István főtitkárt, hogy az értekezletről készült magnetofonfelvételt bocsássa a szövetség a „Zrínyi Miklós Katonai Főiskola” rendelkezésére a hallgatók oktatása céljából.

VISSZAVÉTELD A FEHÉR BOTOT!

Tizenhat év óta — amióta megvakultam — engem egyedül jární Nyíregyháza utcáin senki sem látott. Feleségem, szüleim, majd később felnőtt két gyermekem voltak azok, akik minden utamon karonfogva kísérték. Így szoktak meg ismerőseim, a járókelők és elkönyvelték magukban, hogy egy „szerencsétlen” vak ember, aki nem képes egyedül egy lépést sem tenni. Úgy adódott, hogy még fehér bot sem volt soha a kezemben.

Nem olyan régen történt, hogy többen is megállítottak, mivel több hé-

POCSAI ISTVÁN

Újra látok

tig nem láttak a szokott utamon közlekedni. Érdeklődtek, talán egy eredményes szemműtéten estem keresztül, hogy most már egyedül közlekedem gyorsan és biztosan, sőt kutyát is sétáltatok! Nem volt műtét, nem történt semmi változás a szememmel — válaszoltam —, de igenis történt valami egészen más: önállóan közlekedem ezentúl, mert van egy vakvezető kutyám, „akivel” bár-

hová elmegyek anélkül, hogy bármelyik családtagom támogatását, vezetését igénybe kellene vennem.

Már házasember voltam, amikor megvakultam mindkét szememre. Így neveltem fel két fiamat és jártam dolgozni, az utolsó években, mint a TITÁSZ telefonközpontosa. Az utolsó másfél évtizedben a házon kívül önállóan egy lépést sem tettem. Nem tanultam meg egyedül közlekedni.

Amióta meghallottam azt, hogy a vakvezető kutya képes arra, hogy egy egyébként jól tájékozódó vak embert elvezessen minden újtára, elhatároztam, hogy amint lehetséges, ilyen vakvezetőtársat kerítek. Ennek a lehetősége a Vakvezető Kutya-kiképző Iskola újraindulásával ismét megcsillant előttem. Kutyai igénylésemet tavaly ősszel az elsők között adtam be a szakcsoportnak. Ez év április 28-án örömmel hallgattam a felolvasott értesítést, hogy május elsején jelentkeztem Budapesten a részemre kijelölt kutya átvételére, illetve az összeszoktatásra. Én állatszerető vagyok, mindig volt kutyám. Társasházban lakom, ahol a kennel elhelyezése megoldható. Több ízben találkoztam vakvezető kutyával önállóan közlekedő sorstársakkal. Így egy délegyházi horgászversenyen több versenyző sorstársamat vezetete a vízparton kutya. Mi tagadás, irigyeltem őket.

Fiam kísért fel Pestre és az iskola közelében lakó, vakvezető kutyával járó Kiss Jóska barátomnál kaptam szállást az összeszoktatás idejére.

Az előírt nap reggelén izgatottan mentem a Vakvezető Kutya-kiképző Iskolába. Megismerkedtem az oktatókkal, akik bemutatták nekem leendő kutyámat, Anettet, egy — legalábbis nekem — gyönyörű szép német juhász szukát. Néhány jó falat a zsebből, kis simogatás, és mint azt a későbbi hetek igazolták, elfogadott engem gazdájának, „falkavezérének”. Ezután kezdődött két hét komoly munka. A szóbeli oktatás

A VAKVEZETŐ KUTYÁVAL KÖZLEKEDŐK SZAKCSOPORTJÁNAK HIRADÓJA

HUBAY BERTALAN

Gondolatok a berlini tapasztalatcseréről

Korábbi számunkban közöltük a VKI oktatóinak beszámolóját a két-hetes berlini tapasztalatcsere-úttjáról. Erről beszámoltak szakcsoportunk vezetőségének is. Néhány tanulmányos és megszívlelendő gondolatot kiegészítenénk beszámolójukat.

A berlini iskola sokéves múltja tekinthet vissza. A hallottak alapján elmondhatjuk, hogy a mi iskolai helyzetünk ma sokkal kedvezőbb mind területét, mind felszereltségét és anyagi helyzetét tekintve.

Az NDK-ban valaha 700 vakvezető kutya is dolgozott, ma számuk 2—300 lehet. Pontos adattal nem szolgálhatnak, mert semmiféle nyilvántartással nem rendelkeznek. A kutyákat a társadalombiztosító intézet képezte ki, és mint rehabilitációs segédeszközt adja a vakoknak. További tartásukhoz havi 60 márkával járul hozzá, az állatorvosi költségeket visszatéríti, kutyának való húst a vágóhídon 6 pfennigért bocsát rendelkezésre. Egy 1957-es törvény értelmében vakvezető kutyával gazdája mindenhová bemehet, a vendég-

lőktől a kórházakig minden nyilvános helyre. Természetes, hogy egy önkiszolgáló boltba nincs értelme bemenni, ahol segítség nélkül úgy sem boldogul. Más országok iskoláival nem tartanak fenn kapcsolatot, a mi iskolánkról sem volt tudomásuk. Csupán Dánia részére képeznek ki kutyákat kis számban.

A mi szakcsoportunkhoz hasonló szervük nincs. Ennek hiánya érezhető, a vakokkal nem elég szoros az együttműködésük. A kiadott kutyákról az iskola tovább nem gondoskodik, nem tartja nyilván és nem ellenőrzi azokat.

Az egyik leglényegesebb tapasztalatunk volt az — mondja Zaharovics Mihály —, hogy ott a kutyák temperamentuma alapján választják ki a leendő gazdákat és nem fordítva. Igaz, hogy így néha sokat kell várni a kutyára, de ez a társítás legmegbízhatóbb módszere.

Úgy érezzük, ez a tapasztalatcsere oktatóink további munkáját nagyban elősegíti és reméljük, hogy a következő években még több kölcsönös látogatás fogja munkánkat segíteni.

után felkantározás és az első lépések Anettel. Meg kell vallanom, nekem nem csak az volt a furcsa, hogy bal oldalamon egy kutya vezet, hanem az is, hogy jobbomban egy fehér botot tartok. Megindultunk a sima járdán és megéreztem Anett húzását. A bizonytalan első lépések után rájöttem, hogy itt egy a fontos, tökéletesen megbízni kutyámban, annak minden mozdulatát megérezni a vezetőhámon keresztül és követni, „vakon követni”. Ha én „egyenesen tovább”-ot vezénylek és ő balra lemegy a járdáról, elfogadni azt, hogy ott akadály van, amit ő tud jobban és követni mindenben a vezetését. Amint erre rájöttem és teljes bizalommal lépkedtem jobbján, egyszerre biztosnak, könnyűnek éreztem a járást!

Nem dicsekvésként mondom, de a második napi gyakorlatozáskor már olyan sebesen és biztonságosan meneteltünk, hogy az engem távolabbról követő oktátónak ugyancsak szedni kellett a lábát, hogy ne maradjon le. Az összeszoktatás további napjaiban megtanultuk mindazt, ami a biztonságos közlekedéshez szükséges, a zebrán való átkeléstől a járművekre való felszállásig, az ajtókereséstől a lépcsőn való járásig. Elmentünk együtt a piacra vásárolni, üzletekbe és úgy éreztem néhány nap múlva, hogy Anettel a világ végére is képes lennék elmenni. Úgy éreztem, hogy újra látok! Eljött a vizsga napja is és a szigorú bizottság előtt sikeresen megálltuk helyünket.

A pályaudvarra még Marika, az oktató kísért ki, de tovább már ketten vágunk neki az útnak hazáig. Családom tagjai, akik mind kutya-szeretők, családtagként fogadták Anettet, amit ő is kutyaésszel azonnal felfogott. „Lakása” elő volt készítve a kertben nagy kifutóval szép árnyas diófa alatt; a boxer kutyám háza mellett épült a kennel.

A környéket gyorsan megismerte, másnap már ő vitt a munkahelyemre. Itt is mindenki szeretettel fogadta. Munkaidőben a telefonközpontban mellettem van és csak néha jön hozzám, megbökö az orrával, kérve, hogy simogassam meg két kapcsolás közben.

Amikor e sorokat írom, már két hónapja járok Anettel. Függetlenül, felszabadultan, ketten önállóan. Most látom, hogy milyen nehéz volt eddig. Sokszor előfordult, hogy két órá-

val előbb értem munkahelyemre, mivel feleségem munkakezdése más időre esett vagy hosszú órákat ültem munka után bent, várva, amíg fiam értem jött. Ma ez már nincs! Egyet ellenben jól jegyezzen meg minden leendő vakvezető kutyatulajdonos. A kutya nem csodaszor! A gazdának és kutyának együtt kell dolgoznia teljes bizalommal.

Hogy hová akarok menni és milyen útvonalon, azt nekem kell tudni. Én dirigálom, irányítom kutyámat. Ő teljesíti a parancsot. Az esetleges akadályokat, veszedelmes pontokat saját döntése szerint kikerüli. Döntéseit nekem kell mindig elfogadnom, hiszen ő lát. Aki erre nem képes, az ne akarjon kutyával közlekedni!

További terveim, hogy Anettel minél több új, részére ismeretlen hely-

re elmenjek. Régi hobbimat, a hor-gászatot tovább akarom folytatni, természetesen az ő vezetésével.

Örömmel értesültem a Vakvezető Kutyával Közlekedők Szakcsoportjának megtisztelő döntéséről, hogy engem jelöltek ki a Szabolcs-Szatmár megyei szakcsoport megbízottjának. Nyiregyházán én vagyok az első ilyen kutyatulajdonos, a hozzám legközelebb élő, kutyával közlekedő sorstársam a vásárosnaményi Horváth Csaba.

Anettel ketten rójuk Nyiregyháza utcáit, ő a szem, én a fül! Vezetőhámmal felkantározva, rajta a megkülönböztető vöröskereszt jelzés. Nyakán nyakörv, rajta kis tábla, egyik oldalán ez olvasható: Anett, vakvezető kutya. 1980. X. 7. Másik oldalán: Pocsai István, Nyiregyháza. Kórház u. 36. Isz. 4400.

BARNA ZOLTÁN

Kiállítás vakoknak

*„Megdöbben a szerelmes,
évek óta vár a parkban,
mikor már lába gyökeret eresztett
és szél kuszálja lombháját,
meglátja hölgye ablakában
a gyors, felvillanó fényt,
s elmulasztottnak hitt jeladást.*

Kálnoky László, Meglepetés című versének szép sorai jutottak eszembe, amikor beléptem az Esztergomi Keresztény Múzeumba. Ime a megvalósulás. Alig egy félévvel ezelőtt lapunk különkiadásában egy ügy mellett álltam ki: a látássérültek képzőművészeti kultúrájának megalapozása, fejlesztése érdekében emeltem fel szavamat. Türelmetlenségemet talán a reménytelenség, talán a messze távolban ködlő megvalósulás sugallta. Hogy is gondolhattam volna, hogy egy nemes kezdeményezés megvalósulása a közeljövő realitása.

Szeptember 27-én délután számos érdeklődő jelenlétében az esztergomi Keresztény Múzeum három helyiségében ünnepélyes keretek között nyílt meg a „Korai renaissance kőfaragások” című kiállítás. A kifejezetten látássérültek részére rendezett kiállítást a múzeumi hónap kereté-

ben a rokkantak nemzetközi évének tiszteletére hívták életre. A megnyitó ünnepség Dr. Cséfalvay Pálnak, a Keresztény Múzeum igazgatójának üdvözlő szavaival kezdődött, majd a rendezvény fővédnöke Dr. Lékai László bíboros, esztergomi érsek emelkedett szólásra. Beszédében rövid visszapillantást tett azokra az értékes kiállításokra, melyeket a múzeum a közelmúltban a közönség elé tárt. Majd a következőket mondta: „Ma, azonban az előbbiektől egy teljesen eltűnt kiállítás illetve próbálkozás táruel élénk”.

A rokkantak nemzetközi évében a vakok és gyengénlátók számára akarjuk megsejtenni kívülről a tapintás szervein át befelé juttatva az agyközpont megfelelő területei által feldolgoztatva, mi is a művészi szép, milyen művészeti korszakokat mutat fel a szép utáni elemi erővel vágyódó emberi lélek. Tehát, azok, akik nem tudják szemükkel végigsimogatni a tárgyakat, ragadják meg kezükkel a vonalak ezer meg ezer fordulatát és a magyarázó szavakon át gyönyörködjenek a színek csodálatos pompájú ragyogásában... Ez a

Dr. Lékai László bíboros primás megnyitja a kiállítást.

korhű zeneszámai tették még ünneplésesebbé.

A beszédek elhangzása után az egybegyűlt érdeklődők megtekintették a kiállítást.

Ugrin Emese művészettörténész a Magyar Nemzet munkatársának, Hajdu Évának interjújában ismertette a kiállítást, ezt a Magyar Nemzetben megjelent interjút idézzük:

„A tárlat címe: Korai renaissance kőfaragások célja — amint a meghívón is olvashatjuk — kibővíteni a múzeumi kiállítások látogatóinak körét, és hazánkban első ízben lehetőséget nyújtani a vakok, és gyengénlátók számára, hogy képzőművészeti élményben részesüljenek.

Brüsszelben 1973 óta folynak ilyen kísérletek és 1980-ban állították össze az első, kimondottan vakoknak készült tárlatot a modern szobrászat bemutatására. A magyar kiállítás enélkül didaktikusabb, anyagát oktatásra is felhasználhatják.

— Azért választottuk a renaissance korát — mondta Ugrin Emese —, mert ott a korai periódusban a szobrászat mint az építészet díszítőeleme virágzott és így a két művésze-

Ugrin Emese művészettörténész rövid ismertetőt ad.

kiállítás arra is rá akar eszméltetni bennünket, akik minden érzékünk könnyed, tökéletes birtokában vagyunk, segítsük a látássérülteket, hogy az emberi értékek teljes birodalmába beléphessenek, hiszen kiváló kvalitásokat hordoznak magukban.” Végül megköszönte a kiállítás rendezőinek, szervezőinek az értékes munkát, majd a kiállítást megnyitotta.

Ugrin Emese művészettörténész oroszánrészt vállalt a 23 tárgyat bemutató kiállítás megrendezésében. Bővezető szavaiban röviden ismertette azokat a szempontokat, melyeknek alapján a kiállítás létre jött. Többek között a következőket mondotta: „Abból indultunk ki, hogy nagyon sok ember van, aki vizuális emlékekkel egyáltalán nem rendelkezik, ezeknek a helyzete a legnehezebb. Éppen ezért azokat a fogalmakat szeretnénk volna először bemutatni olyanok számára, akik soha nem láthattak képzőművészeti alkotásokat. Általánosságban beszélt a renaissance művészetről, néhány kiemelkedő mesteréről és a kiállításon található alkotásokról. Majd a következőkkel zárta szavait: „Reméljük, hogy ennek a kezdeményezésnek lesz folytatása, talán itt, talán másutt és lesz igény is rá.”

Dr. Bódi István szövetségünk főtitkára ünnepi beszédében köszön-

tötte a megjelenteket. Hangoztatta: „Ebben a társadalomban jó 30 esztendeje folyamatos és eredményes törekvésként valósul meg, hogy a látássérült emberek élete egyre tartalmasabb, egyre gazdagabb és ezt mi úgy igyekszünk formálni, hogy az igen fontos anyagi tényezők mellett minél inkább részesei legyenek a kultúrának, a művészetnek.” A továbbiakban tagságunk nevében köszönetet mondott a kezdeményezőknek, szervezőknek.

A megnyitót a Landini Együttes

tet együtt tudjuk bemutatni. A fa épülethomlokzat-makettek arra szolgálnak, hogy olyan építészeti elemeket, amelyek a született vakok számára örökre ismeretlenek maradnának, láthatóvá tegyünk. Tartalommal telítődhet így a korábbi üres fogalom, a például lunettával és timpanonnal lezárt reneszánsz kapuzat, elképzelhetővé lesz a domborművek helye, érzékelhető, hogyan határozza meg az építészet az ékítés technikáját. A domborműveket és szobrokat a Szépművészeti Múzeumtól kaptuk kölcsön, gipszmásolat valamenyny. A második teremben két nagy szobrást mutatunk be, Donatellót és Andrea della Robiát. Azért választottuk őket, mert az ő emberábrázolásuk többféle dolog magyarázatát teszi lehetővé: Robia, Mária és Erzsébet találkozása című műve az öreg és fiatal női test, arc különbséget mutatja, s a puttókon a csecsemő testének formái fedezhetők fel. Donatelló Mária-alakja az Angyali üdvözlézből a szépség, a tisztaság maga. Így nemcsak művészettörténeti, de más, a látók számára egyértelmű fogalmakra is fényt deríthet a kiállítás.

A harmadik teremben a magyarországi renaissance néhány emléke van, ezek azonban már nem gipszmásolatok, hanem vörösmárványból készült eredeti művek. Azért esett

rájuk a választás, hogy érzékeltessék, a gipsz után a márvány anyaga hogyan módosította a faragás, a formálás technikáját.”

Minden kiállított tárgy alatt pontírású fémtáblát helyeztek el, a kiállítást Braille-írású katalógus mutatja be. Itt mondunk köszönetet nyomdánk dolgozóinak, akik rekord idő alatt készítették el a táblákat és az ismertető füzeteket.

Képes riportomat azzal az óhajjal fejezem be, hogy minél többen keressék fel ezt az értékes rendezvényt.

Dr. Bódi István, a szövetség főtájkára a tagság nevében átveszi a kiállítást.

Rajtunk a sor, hogy az év végéig kiállítás létrehozóinak érdeklődő jelenlétünkkel, múzeumlátogató kirándulások szervezésével viszonzzuk nemes gesztusukat.

(A képek Muđrák Attila fotóművész alkotásai)

A sorstársak ismerkednek a kiállítással

DR. DOMONKOS JÁNOS

RÉGI TÉLI NÉPSZOKÁS

Mi a népszokás?

— Iratlan törvény? Művészet? Kulturális hagyomány? Költészet? Illemtan, erkölcsi kódex? Színját-szás? Mitosz és mágia? —

Valójában ezeket mind magába foglalja. Voltaképpen a kultúra hagyományozódásának spontán formája. Az a keret, melyben a nép ünnepe és hétköznapja lejátszódik. A népszokás: közösségi magatartás és cselekvésmód, mely megfelel élő kulturális hagyománynak is.

Ismeretes, hogy egy-egy nép érzelme- és gondolatvilágát, erkölcsét és hiedelmeit milyen sokrétűen és beszédesen kifejezik azok a szokások, melyek egész életét áthatják és bizonyos értelemben szabályozzák is. Ezek a szokások az év napjaihoz és ünnepeihez kötődő rituális szertartásokban éppúgy tettenérhetők, mint az emberi élet fordulóihoz, a születéshez, a kereszteléshez, a lakodalomhoz vagy éppen a temetéshez fűződő ünnepélyes cselekvésekben.

A legismertebb karácsonyi babonák, népszokások egyike a lucaszékhez fűződik. Luca napját december 13-án tartják. A hagyomány szerint a szék barkácsolásához a december 13-át megelőző este kell hozzáfogni. Aztán minden este annyit faragni, hogy karácsony éjjelére elkészüljön. A munka nem hiábavaló, mert aki 24-én éjfélkor ráül vagy rááll erre a székre, meglátja a környék összes boszorkányát. Szerelmi jóslásokra is alkalmas. A fiú vagy lány meglátja a jövődöbelijét.

A Luca kalendárium meg azt jelenti, hogy e naptól kezdve 12 napig megfigyelik az időjárás. Amilyen az első nap, olyan lesz az időjárás a jövő év első hónapjában, januárban; és így tovább.

A Luca-naphoz — a fentieken kívül — még sokféle népszokás fűző-

dik. Ezek közül Vas megyében pl. a lucázás volt a legelterjedtebb, mely azon ősi eredetű téli népszokások egyike, mely a háziállatok jövő évi termékenységével, azok babonás serkentésével függ össze. A vasi falvakban azonban itt-ott még ma is élő népszokás a lucázás.

December 13-án, Luca napján már a kora reggeli órákban elindultak lucázni a 7—14 éves fiúk. Hónuk alatt szalmát cipelve bekopogtak az ismerős házakhoz. Amikor a ház lakóitól engedélyt kaptak, a lucázáshoz, odabent a házban szétteregették a magukkal hozott szalmát; rátérdelek vagy ráültek és dönnögve, kántálva elmondták a lucázási, jókívánásokkal teli mondókájukat. Verseikben itt-ott fura kifejezések is észrevehetők. A barátságatlanabb kifejezések pedig azért kerültek a szövegbe, mert a lucázó gyerekek előre tudták, hogy az ottani háziak fősvények, szúkmarkúak. A legtöbb helyen viszont a háziasszony pénzzel, finom falatokkal vagy kisebb ajándékokkal honorálta a gyerekek lucázási jókívánásait. A lucázáskor szétszórt szalmát pedig a ház asszonya vagy leánya takarította össze és tette a tyúkok alá.

Nagyobb legények — néha már előző este — a lányos házakhoz mentek lucázni. Tréfából a szomszédos házak kapuit is leszedték és átcserélték. Sőt az est sötétjében a legények — már boros hangulatban — olyan vicceket is megcsináltak, hogy a szerkeret kihúzták a színből és darabokra szerelve felvitték a szalmakazal tetejére, s ott szerelték össze. Ez nem volt számukra nagy munka. 30—40 perc alatt végeztek. Másnap a gazda kénytelen volt néhány legényt megkérni, hogy — 5—6 liter borért — vegyék le. Ő nem tudta meg, hogy kik voltak a tettesek. A legények pe-

dig másnap is „megérdemelt” borhoz jutottak.

Vasszécsényben is Luca napján kora hajnalban szalmát fogtak a hónuk alá s elindultak. — Szabad-e lucázni? — kérdezték. Ha megengedték, akkor elkezdték mondani a lucázás — a magyar népi énekmondás egyik legősibb, legeredetibb formájának — szövegét:

- Luca, Luca kity-kotty,
Tojjanak a tiktyok, luggyok
Ülősek legyenek!
- Annyi csibéjek legyen,
mint Gyöngyösbe a kövécs!
- Annyi zsirgyok, vajjok legyen,
mint a kútba a víz!
- Kétek lányának akkora feneke
legyen,
mint a kemence szája!
Akkora fogai legyenek,
mint a törekhúzó grábla!
- Luca, Luca, kitty-kotty,
Tojjanak a tiktyok, luggyok:
Ülősek legyenek!
- Fejszijek, furajok úgy álljon
meg a nyelibe,
mint a szálf a tövibe!
- Luca, Luca három:
A pálinkát várom!

Kántálás, szövegmondás közben szétszórták a szalmát, amit magukkal hoztak. A lucázók megköszönték az ajándékokat és mentek a következő házhoz.

Délután az egész faluban megkezdődött a takarítás. Az utcai bejáratól a konyhaajtóig a házak, az udvarok is tele voltak szalmával, pelyvával. Takarítás után a lucázók szalmáját a tyúkok alá dobták.

Valószínűleg még az ősmagyar, pogány korból maradt fenn a lucázás, a termékenység elősegítését célzó népszokás.

VARGA E. KATALIN

Közösségvállalás

(Az 1980-as irodalmi pályázat díjazott alkotása)

A fiú 23 éves volt, Josenak hívták, de a családnevére már Magdolna sem emlékezett. A bőre fényes fekete volt, mint a szurok, a haja göndör és rakoncátlan, mint a tengeri szél, az érintése forró, mint az afrikai nap, csak a szeme volt fénytelen és mozdulatlan . . .

Még szinte gyerekfejjel került fel a városba. Magdolna már arra sem emlékezett pontosan, hogy melyik törzsből is származott, Kikini, vagy Kikongó . . . de ez már részletkérdés. A városban romantikátlan nyomor várta, mint az lenni szokott. Nem is tudott később sokat mesélni róla. Kikötőkben, gyárakban, utak mentén szedett fel morzsákat és néhány portugál szót, annyit, hogy megélhessen. Így érkezett el észrevétlenül a férfikorhoz. Asszonyt is talált ekkorra már magának: erős, meleg, jó lelkű fekete asszonyt, aki kevés ennivalóval is beérte és szenvedélyesen tudott ölelni.

Jó volt az élet így a város körül. De aztán még jobb lett, amikor kitakarodtak a portugálok és a városból is felhangzott a dobszó és a zászlókra az MPLA jelei kerültek. Jose is katonának ment a dobok után. A háborútól sosem félt, hiszen ő harcos törzsből származott, Kikini, vagy Kikongó . . . részletkérdés. Fő, hogy a harc előtt egy nagy táborba vitték, sok sört kapott meg sok kenyeret is, és írni, olvasni tanították, meg számtalan nyugtalan jelmondatra is, és megmagyarázták neki a háborút. Aztán búcsúlevelet is írhatott az asszonyának, majd csapatával együtt a dzsungelbe ment.

A dzsungelben jó ételük volt és jó italuk, és voltak jó fegyvereik is, de erről nem érdemes túl sokat beszélni. Aztán sokan meghaltak, barátai is. De ez már szomorú dolog, és Jose ezek ellenére mégse félt soha, vagy legalábbis később ezt mesélte.

De egyszer, egy balszerencsés napon, mikor a fák is rossz árnyékot vetettek, és éppen visszavonulás előtt, — egy lövedék túl közel csapódott le és Jose ájultan a földre bukott. Azt hitte, kész. De napokkal később mégis magához tért. Orvosok nyüzsögtek körülötte, akik egymás között idegen nyelveket beszéltek, biztatgatták, sebeit gyógyígtatták, csak a szemét nem tudta rájuk kinyitni többé.

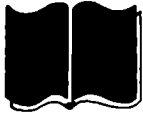
Az asszonya egyszer sem jött el hozzá. Jose értette, nem átkozta ezért: a harcosnak fél élete a szemében van, és az asszonyoknak ma egész életű férfiak kellene, akik dolgozni bírnak, enni adnak a gyermekeknek, akik magasra emelt puskával kémlelik az utat, hogy megvédelmezhessék a családot. Jose tudta, hogy nem bízhatja többé senki rá az életét és senkije sem maradt a világon.

Egy kubai orvos azt mondta neki, hogy dolgoznia kell, és, hogy elvизsik majd egy távoli országba, ahol minden szükségesre megtanítják. Aztán valami ismeretlen ember elmagyarázta, hol van Európa és benne hol van Magyarország, beszélt valami közösségvállalásról, majd másokkal együtt a repülőtérre vitte őt.

Tízórás repülés után érkeztek meg Budapestre. Jose nem értett semmit az egészségből, hisz egész úton egy karosszékekben ült, és nem látta maga alatt a földet, de Budapest egészen idegen volt, borzasztó hideg és borzasztó nagy, az emberek furcsa nyelven beszélnek és mind fehérek, mint a portugálok, mondták Josenak, akik látták őket. De nem voltak barátságatlanok. Valami intézetbe vitték őket, enni adtak, a nyelvükre és egy más írásra tanították, amit az ujjával olvasott.

Jose először csak orvosokat ismert, meg tanítókat, de aztán fiúkat, sőt lányokat is. De a lányoknak többnyire mindig gyűrű volt a kezén, és Jose tudta, hogy az tilosat jelent. Pedig már nagyon egyedül volt Budapesten.

Magdolna közösségvállalásból jött el hozzá, meg azért is, mert a fejébe vette, hogy megtanul

portugálul. Ez akkoriban nagyon érdekelte, mert eredeti ötlet volt és egzotikus, meg aztán Gézát is jó lett volna már elfelejteni . . . valakivel, vagy megmutatni, hogy boldogul nélküle is. Ezért, mikor hallott az intézeti négerekről, határozott, és már csak ürügyet keresett.

Azt hazudta, hogy KISZ-vállalásból szociográfiát ír Angoláról, és ehhez szeretne segítséget kérni, de Jose ebből egyetlen szót sem értett, csak a gyűrűt kereste a lány ujján és örült, mikor nem találta.

A második délután már csokolóztak. Magdolna Gézáról mesélt és a csalódásról, Jose pedig rémülten szorongatta a kezét és minden magyar tudását összeszedte, hogy a házasságról beszéljen neki.

Aztán estefelé a társalgóban ültek hárman. Carlos, a tolmács hosszan magyarázott. Először Jose élettörténetét fordította magyarra, aztán saját magáról is beszélt. Carlos egyetemista volt és egészséges, Budapesten fehér feleséget szerzett és Afrikában sok barátja várta, ezért hát Carlos szerencsés ember volt, és mint ilyen, sajnálta Joset és talán Magdolnát is.

Tolmácsolta, hogy Jose egész jól megtanult már telefont kezelni, de Angolában nincsenek még telefonközpontok, és nincsenek vakoknak iskolák és tanárok sincsenek, akik őket tanítanák. Angolában Jose számára nincsen semmi, egyelőre . . . pillanatnyilag . . . ki tudja, milyen hosszú pillanatra . . . pedig Jose nem buta ember. Tanulni szeretne és dolgozni is, meg boldog lenni, mint akárki más. Aztán Carlos az órájára nézett. Nagy búcsúzkodással eltávozott, remélve, hogy Magdolnát látja még.

Jose néhány magyar szót mormogott, ilyet, hogy „szeret”, meg, hogy „feleség”, meg hogy „nem baj-e, hogy fekete ember . . .” és Magdolna azt mondta, semmi baj, mert tiszta szívből sajnálta Joset. Azután Jose csókolni akarta és Magdolna kigombolta a blúzát, de mélyen akkor is Gézára gondolt.

Jose szenvedélyes volt, Magdolna félt, és a félelemtől kijózanodott. Mégiscsak szégyen lenne egy négerrel itt . . . Valami olyasmit hazudott, hogy várják, meg, hogy majd, ha a felesége lesz . . . mert Európában azelőtt nem szabad. Azután elment. És harmadnap a telefonközpontban, ahol az ablakrácsok szinte a szívét szorították börtönt idéző rideg zártságukkal, a tenger sós ölelését képzelte a bőrén, mégis letagadta magát, mikor a vonal túlsó végén tört magyarsággal mondták a nevét. Azt hazudta, hogy Magdolna elutazott és majd jelentkezik, ha visszajön, és persze, majd segít a tanulásban, és persze, majd a felesége lesz, hiszen tudja, hogy Jose nem buta ember . . . De soha többé nem jelentkezett, mert nem akart néger feleség lenni, bármennyire sajnálta is Joset.

De néha azért eltűnődött azon, amit Carlos mondott a tanulásról, és azon is, hogy vajon Jose várta-e őt, mert olyan izgalmas, ha várja valaki. Egyszer, úgy a táborba indulás előtti napok valamelyikén, még az intézeti tanárnő előtt is szóba hozta ezeket a dolgokat. A tanárnő komolyan csodálkozott.

— Ugyan mit tanult volna itt szegény. Amit kellett, azt már rég megtanulta, és a többiekkel együtt hazament. Úgy, ahogy eredetileg betervezték. Igaz, szeretett volna ittmaradni, mert otthon nem volt senkije, itt pedig valami menyasszonya várta, aki rövid időre elutazott, de, mikor kérdeztük a nő címét, hogy értesítsük, még a címét sem tudta megmondani. Biztosan kitálta az egészét szegény . . .

Magdolna bólogatott, azután hazament csomagolni. Géza kijött elé az álomásra, hogy a táborba bekísérje. Készségesen magyarázta az utat, részletesen ismertette a programot, ahogy egy rendes táborvezetőhöz illik is.

A fiatalok különböző helyekről gyűltek össze, ezért a programot ismerkedési esttel kezdték. A magnó bömbölt, kavargott a tánc. Valaki Magdolnát is be akarta cibálni a körbe, de látván bizonytalan lépteit, és mozdulatlan szembogarát, sűrű bocsánatkérések között visszakísérte a helyére, és egy szenvdicset nyomott a markába.

A zene egész este ordított, de őt többé senki nem hívta táncba. Néha megszólította egy-egy ismerős, érdeklődött, jól érzi-e magát. Géza egy szünetben még oda is ült mellé, politikáról és dalokról beszélgettek, de aztán újra felbódült a magnó és Géza táncolni ment Enikővel. Magdolna pedig ült a szendvicsek között és egy kicsit négernek érezte magát.

A tábor egyébként érdekesen telt el. Jó volt a szakmai program és az idő is. Utolsó este egy polbeat énekes jött le Pestről. Magdolnát is bemutatatták neki és kérték, hogy kísérje zongorán,

aminek persze sok értelme nem volt, hisz az ilyesmit gitáron szokás játszani.

A műsor hosszú volt és vontatott. A dalokat ezerszer elcsépezték. A srác unottan, rosszul énekelte:

„Ha két kéz összeér,
mindegy, hogy fekete, vagy fehér
szolidaritás . . .”

Magdolna is mereven billegette fehér ujjait a fekete billentyűkre, miközben félhangosan mormolta magának:

— Lehet, hogy mégse mindegy? . . .

SZONDA KLÁRA

Hétköznapiak

Az emberiség már hosszú-hosszú évezredek óta ismeri az ünnepek és hétköznapiak fogalmát.

Az előbbiből mindig kevesebb volt, mint az utóbbiból, mert a közmondás szerint is: „Több nap, mint kolbász!” vagyis, a jóból kevés jut a napok számához mérve. Nem mintha ez baj lenne, mert végre is a munkás hétköznapiak alapozzák meg az ünnepek létjogosultságát! A munkában elfáradt ember tud ugyanis igazán örülni az ünnepek adta pihenés lehetőségének.

Nem szeretnék pesszimista hangot megütni, de azoknak az intézeteknek a lakói, akik egészségi állapotuk miatt semmiféle értelmes, hasznos munkát nem tudnak végezni, már szinte meg sem tudják különböztetni az ünnepet a hétköznaptól, ölelöttük lassan egysíkúvá válik a tér, az idő, egyszóval az egész világ.

Ez bizony szomorú rájuk nézve, mert valaha ők is dolgoztak és ők is tudtak örülni az elvégzett munkának és az utána következő jól megérdemelt pihenésnek.

Ebből a szempontból vizsgálva a dolgot, akár azt is mondhatnánk, hogy lám, most már nekik örökösen ünnep van, mert hiszen nem dolgoznak.

Am ez koránt sincs így: bizony nem jó ez nekik, mert az örökös semmittevést még jobban meg lehet unni, mint a munkát, legyen ez bármilyen nehéz is!

Mivel már túljutottunk ennek az esztendőnek a felén, illenék mérleget készíteni arról, miként is teltek az első félév ünnep- és hétköznapiak ebben a jubileumi esztendőben? (Intézetünk ugyanis 1966. áprilisában nyitotta meg kapuit, hogy állandó otthont adjon az ide beutalt sors társaknak. Ennek tehát már tizenöt éve!)

1981. első félévében a legmagasabban kiemelkedő esemény a színházlátogatási sorozat volt, mert az 1980—81-es évadban hat darab bérletünk volt a Csokonai Színházba. A lakók többek között a Fidelio, a Maya, a III. Richard, a Pillangókisasszony című művekben gyönyörködtek.

Természetesen megemlékeztünk a nőnapról, a három tavaszi ünnepről, május 1-ről és az anyáknapijáról. Néhányszor eljöttek hozzánk a zenei kisiskolások hangversenyt adni. Ez volt tehát az első félév rendezvényeinek mérlege. A II. félév? Nos, egy része még hátra van! Erről majd később!

IHÁSZ-KOVÁCS ÉVA

VAK KÖLTŐK VERSEI

ŐK

a gyöngyösesorosi
érbányák dolgozói

Testvéreim Ők,
a hajnali munkába menők;
a vállukra szíjra erősített táska
zsíroskenyér-harapása
is enyém.

A bőrükre tapadt kockás ingek áhítata,
izmaikban a tűzifavágás.
Világom egyik darabja
ahogy a mohó szájak
a csapolt sör ízére tapadva
kiisszák mindennapjaikat,
piros alkonyatban,
sárga reményük,
Velük utazom,
a vacogó térdű hajnalozókkal:
ez a kis dal pohár sörük,
reményük az esti öleléshez.
Ők a századokra írt jogfolytonosság,
Ők védik dacból vert,
körömre égett diplomámat;
reménység-ruhámat ők szövik,
a csillagokig elfuseráltat;
s ha káromkodnak vagy kiabálnak,
gyűjtsétek össze, fűzzétek fel
fejemre viharvert glóriának.

*

Szalmaszál

Mint egy szalmaszálat
— fészeképítő madarak módján —
tartalak a szám csőszerű üregében.
Idegen a táj körülöttem,
mégis minden tavasszal visszajöttem,
pedig a matrózok lesepertek a
fedélzetről,
elnyelt a tarajoshátú
tenger, ez az ősgyík,
a mohó víz elnyelt egészen,
de én
kievickéltem,
a hullám-hantok közül,
felkapaszkodtam a fedélzetre,
föléje szálltam,
lebegtem a hó-reménységű hajóval,
idegen morzsákat csipegettem,
igen szóval így,
hogy partokat érjek,
s csak a mosódott szürke sziklák,
ágak kúsza-vonású ceruzarajza,
álltam a világ fok-földjén,
fogaim között szalmaszállal,

kérdezem, ami szertehullt,
összeragasszam,
De nem felelsz.
Fénylő, napból kihullott szalmaszál vagy.

KIRÁLY MARGIT

Visszatérek

Zakatul — — —
Váltók — — —
Már csak egy sárga folt vagy
S egyre zsugorodsz még

Vonatumk
a szél
tépte végtelent nyaldossa
Bennem nősz, mint köztünk a távolság

Egy kiáltás,
melytől
vízhangzik a Keleti Pályaudvar — — —
Már tudom,
bárhogyan is visszatérek
Megnőtt Hozzád

*

Átkiáltok az éjszakán

Abban is van valami,
ahogy a Hold párnádra süt,
s árnyat vetnek a gyűrődések

Kilincsre fagyott kezed nem engedi,
hogy felejtsd a szerelmet
s a beszédes mindenség szavai
fellocsolják ájuldozó lelked
szobád sem álmodik másban,
csak Benned.

Nincs vége még, lehetsz győztes is,
Itt van mindjárt a saját vereséged
Ne ússz hát túl az élet bolyáin,
hisz a semmi téged is semmivé tesz

Nézd! Szívedbe süt a Hold,
és símulnak már a gyűrődések

NÉMETH TAMÁS

Nemzetközi Zenei Verseny Prágában

Ez év májusában kaptam felkérést a Csehszlovák Rokkantak Szövetségétől, hogy az augusztus 26. és szeptember 2. között megrendezendő nemzetközi zenei verseny zsűrijében részt vegyek. A megtisztelő kérésnek örömmel tettem eleget, hiszen tanítványom, Lakatos Tamás is benevezett a látássérültek számára kiírt versenyre. Így alkalmam nyílt ottani produkcióit figyelemmel kísérni és a nemzetközi mezőnyrel összevetni.

A csehszlovák rendezők mindent elkövettek a verseny sikere érdekében. A rokkantak szövetsége széles körű mozgósítással bevonta a zenei verseny támogatásába az illetékeseket: minisztériumot, a Zeneművész Szövetséget, a hanglemezgyártó vállalatot, a Kulturális Kapcsolatok Intézetét és mindenek előtt a Vakok Konzervatóriumát. Ez utóbbi intézmény tanárai alkották a zsűri nagy részét, de felkértek zenekritikust, zeneakadémiai tanárt (elnöki tisztire), valamint szerény személyemen kívül még két külföldi muzsikust: a szovjet Szmirnov (zeneelmélet-tanár) és a japán Takayoshi Wanami (nemzetközi hírvak hegedűművész) személyében.

A versenyre 22 fiatal zenész jelentkezett. A korhatárt 16-tól 32 éves korig állapították meg. Augusztus 26-án csak 17 versenyző érkezett meg, öt visszalépett. Így is nyolc ország küldte el jelöltjeit az immár harmadik nemzetközi versenyre. A prágai rendezők az első versenyt 1975-ben írták ki és azóta hagyományává vált a hároméves időközönként lebonyolított vetélkedő. Az idei versenyre az alábbi országokból jöttek el versenyzők: Anglia (egy zongorista), Csehszlovákia (négy klarinétos, egy-egy pozan-, kürt-, nagybőgő- és gitárjátékos), Hollandia (egy zongorista), Japán (egy zongorista), Magyarország (egy zongorista), Portugália (egy énekesnő), Spanyolország (egy gitáros), Szovjet-

unió (három harmonikás). A zsűrinek tehát különböző hangszereken előadott zenei produkciókat kellett összemérni. A nemzetközi versenyeket rendszerint egy kategóriában rendezik, vagyis azonos hangszerjátékosok tudását veti össze a bíráló bizottság. Itt ez nem volt lehetséges, mert az egyes hangszerekek arányszáma igen alacsony volt. Ezért a zsűri négy teljesítményszintet állapított meg, melyeket pontokkal fejezett ki. A gyenge produkciók 1–10, a közepes játék 11–15, a jónak ítélt előadás 16–20, és a kiváló tolmácsolások 21–25 pont között voltak jutalmazhatók.

A verseny színhelye a prágai Zeneakadémia orgonaterme volt. Az első fordulóban 15–20 perces kötelező programot játszhattak a versenyzők. A továbbjutáshoz 18 pontot, vagyis a „jó kategória” közepes szintjét meghaladó pontszámot kellett elérni a jelölteknek. Tizenkét versenyző ezt a követelményt el is érte. Búcsút vettünk az igen gyenge kürtös versenyzőtől (Csehszlovákia), nagybőgőstől, egy klarinétos és egy az angol zongoristától (akiről megtudtuk, hogy zongorahangolóként dolgozik), valamint egy spanyol gitárostól.

Az elődöntőben egy klasszikus szonáta tétel mellett egy szabadon választott darabbal léphettek fel a versenyzők. Több jelölt teljesítményében ugrásszerű javulást tapasztaltunk. Kiemelkedő volt a holland zongorista Stravinszkij-tolmácsolása, a csehszlovák pozanos hajlékony, megbízható játéka és a szovjet harmonikások hihetetlen hangszerkezelése, muzikalitása. Az első és második forduló pontjait összeadva minimum 36 pontot kellett szerezni a versenyzőknek a döntőbe jutáshoz.

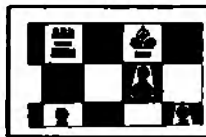
Nyolc résztvevő került a döntőbe: három harmonikás, két zongorista, két klarinétos és egy pozanos. Lakatos Tamás 35 pontot ért el, s ezért dicséző oklevelet kapott.

A döntőben egy teljes szonátát és egy vagy több szabadon választott művet írt elő a versenyprogram. A versenyzők teljes odaadással, talán már kevesebb lámpalázzal játszottak. Megdöbbentő élményben részesítette hallgatóságát Vlagyimir Kalisztov szovjet harmonikás: Zolotarev III. szonátájának tolmácsolásával. Ez a korunk nyelvén szóló alkotás megragadott fantáziagazdagságával, csapongó és mégis szerves egésszé összeálló érzélemvilágával. Kalisztov hangszerével hol a kozmikus hangzást, hol az orosz tajga, majd a végtelen sztyeppék hangját idézte fülünkbe. Ámulattal csodáltuk meg hangszerének lehetőségeit.

Egyszer mint elektronikus hangszer ad ki zörejszerű effektusokat, máskor orgonaként zeng harmonikája és még véletlenül sem hallható a fújtatástechnikából adódó nyekkenés. Kalisztov tökéletesen elbűvölte a zsűrit és a közönséget egyaránt. Produkciója lélegzetelállító volt. Önfeledt boldogság fogott el a mű elhangzása után. Hát ez is lehetséges? Ilyen izgalmasan szép a mi világunk? Van komponista, aki ezt harmonikán képes ábrázolni? És van értő előadó, aki zseniálisan ráérez a szerző lelki állapotára? Igen! Ezért az élményért érdemes volt Prágába utazni. Nem csoda hát, ha Kalisztov első díjat és külön elismerő diplomát kapott a XX. századi mű előadásáért.

De mindjárt vele egy időben kell beszámolnom a holland Bert Van Brink zongorajátékaról. Már említettem a II. fordulóban nyújtott Srtavinszkij-tolmácsolását, mellyel tanúbizonyosságot tett korunk zenéje iránti különös érzékenységéről. A döntőben hallott Ravel-mű (Miroirs-ciklus) végleg meggyőzött van den Brink fantasztikus vitalitásáról, temperamentumáról. Ragyogó képzelőerővel idézte elének a „Harangok Völgyé”-t, az óceán hullámain hánnyódó bárkát és a „Bohóc hajnali szerenádjá”-t. A spanyol hatású muzsikát vérbő előadással tette emlékezetessé. A holland pianista is első díjat nyert. A megosztott első díj

(Folytatás a 18. oldalon)

DÉNES JÓZSEF

Magyar siker a Vakok és Gyengénlátók II. Európa Bajnokságán

A magyar Roll-Ball csapat európa bajnoki aranyérmét nyert a Vakok és Gyengénlátók II. Európa Bajnokságán. A fenti szalagcímmel jelent meg a Fuldaur Zeitung-Hessen tartomány helyi lapja. 1981. augusztus 22-én.

Ha olvasóim szeretnék megismereni, hogy jutott el csapatunk az aranyéremig, kérem kövessék figyelemmel az eseményeket. A csapat életében 1981. április 1-én változás állt be. Doschek Lajosné edző megvált a szakosztálytól és csak az atléták felkészítését vállalta. A csapat új edzője e sorok írója Tólosi Ferenc a Vasas Sport Club sportiskolájának vezetője lett.

Az első hetek az ismerkedés jegyében zajlottak le — a játékosok ismerkedtek az edzővel és az új környezettel. Ez azért is fontos esemény, mert időközben a csapat új, a korábinál nagyobb edzőcsarnokba költözött, a Kilián György Gimnázium tornatermébe.

zene

(Folytatás a 17. oldalról)

birtokosai ugyan még főiskolások, de már is jelentős művészegyeniségnek tekinthetjük őket.

A második díjat szintén zongorista, a japán Naofumi Hayashi nyerte, aki Liszt Mefisztó-keringőjének előadásáért külön elismerésben is részesült. Harmadik díjat a csehszlovák pozanos, Jozef Simek nyerte. Igen muzikális előadót ismertünk meg személyében. Nehezen kezelhető hangszerét nagyszerűen uralta, játéka árnyalt és hajlékony, előadása zenei kifejezésben gazdag. A döntőben játszó két cseh klarinétos is igen szépen helyt állt, kifejezőképességük a vibrató hiánya miatt kissé egysíkú volt. A további két szovjet harmonikás is kitűnően képzett hangszerjátékos volt, de művészi kifejezésben elmaradtak díjnyertes társuktól.

A versenyről számos hangfelvételt készítettem, melyekből a legszebb részleteket örömmel mutatom be az

érdeklődőknek szövetségünk székházának nagytermében (1981. november 22-én, vasárnap du. öt órai kezdettel). Kérem olvasóimat, hogy e bemutatóról értesítsék zenebarát ismerőseiket!

Számomra nagy lehetőség volt ez a prágai út a tapasztalatszerzésre. Sok vezető muzsikussal beszélgettem, barátokat, kapcsolatokat szereztem a vakok nemzetközi zenei életének képviselői között. Szeretném ezeket a kapcsolatokat a magyar vakügy érdekében tovább erősíteni!

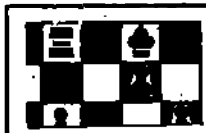
Beszámolómban nem adhattam teljes képet a verseny minden mozzanatáról, de élményeimet szívesen megosztom a novemberi találkozó hallgatóságával. Itt mutatom be a csehszlovák és a spanyol vak muzsikuskok legújabb hanglemezeit is.

Végül hadd mondjak köszönetet a csehszlovák Rökkantak Szövetségének a figyelmes vendéglátásért és őszinte elismeréssel gratulálok a verseny minden rendezőjének és munkatársának a példás szervezésért!

A döntő mérkőzés két résztvevője: a magyar és a dán csapat.

Balról jobbra (guggolva):
Tólosi Ferenc edző, Gubuznai Imre, Szabó András, Molnár Ferenc, Dinnya Imre, Kelemen József csapatkapitány, Szilasi Ferenc Oláh József

1981. május 23-án megrendeztük az első házibajnokságunkat, melyen négy csapat vett részt. Ez a házibajnokság még elég vegyes képet mutatott, de már körvonalazta azt a csapatot, amely a későbbiekben képviselte hazánkat az Európa bajnokságon. A házibajnokságot az INTERKOSMOS csapata nyerte. Ezt követően július 11–12-én újabb erőpróba előtt álltak csapataink az Interkosmos és a magyar válogatott, mely nem volt teljes a két közel egyforma képességű csapat kialakítása érdekében. Nemzetközi tornát rendeztünk a XIII. ker. Fáy u. Vasas Sportcsarnokban a szlovák és bolgár nemzeti válogatottak részvételével. A torna a válogatott csapat szempontjából nem volt a legsikeresebbnek mondható, hisz két fontos poszton játszó válogatott játékosunk (Szabó András és Oláh József) az Interkosmos csa-

patában szerepelt. A torna kiértékelésénél figyelembe vettük mindazon negatív jelenségeket, melyek akadályozták csapatunkat a jobb eredmények elérésében.

Ezt követően alakult ki véglegesen az a válogatott keret, amely intenzív felkészítésben vett részt az egész nyár folyamán és képviselte nemzeti színeinket az Európa bajnokságon.

A válogatott keret tagjai, akik a felkészülésben részt vettek:

Védők: Dinya Imre, Gubuznai Imre, Szabó András, Szilassi Ferenc, Dorbély Lajos.

A válogatottságról személyes okokra való hivatkozással lemondott az igen tehetséges védő, Brátán Ferenc.

Dobók: Oláh József, Kelemen József, Molnár Ferenc, az atlétikai versenyeken való részvétel miatt lemondott Czutt Gábor.

Csapatunk kezdetben heti két edzéssel, igen nagy terjedelemben készült, majd közvetlen az EB előtt naponta két edzéssel a feladatokra.

E helyen dicsérem meg valamennyi játékosomat a lelkiismeretes felkészülésért és azért, hogy a fázasztó nem egyszer igen nehéz edzéseket is szó nélkül végig csinálták. Úgy érzem, hogy az akarat és jellemformáló kemény munkának nagy része volt a sikerben.

Augusztus első hetében véglegesé vált a kiutazó csapat névsora is. Így Dinya Imre, Gubuznai Imre, Szilassi Ferenc védőket, Kelemen József, Molnár Ferenc dobókat neveztek az EB-re. Két tartalékot jelöltünk meg az atléta csapatból, akik játékára bízást számítottunk valamennyien, Szabó András és Oláh József személyében.

Az EB-re augusztus 16-án, vasárnap délelőtt utaztunk, először Frankfurtba repültünk, ezt követően a rendezők autóbusszal szállították csapatunkat Fuldába a bajnokság színhelyére. Csapatunk a Hotel HIRSCH-ben nyert elhelyezést, ahol jó körülmények között laktunk végig. A rendezőség a megérkezést követően a hétfői és keddi napokra edzéslehetőséget biztosított csapatunk számára, abban a csarnokban, ahol később a mérkőzéseinket játszottuk.

Augusztus 17-én (hétfőn) este a rendezőség technikai értekezletet tartott, ahol csapatunk sorsolás alapján a „B” csoportba nyert besorolást.

„A” csoport	„B” csoport
1. NSZK	1. Magyarország
2. Lengyelország	2. Dánia
3. Bulgária	3. Belgium
5. Olaszország	4. Szovjetunió
4. Svájc	5. Hollandia
6. Finnország	6. Franciaország
7. Izrael	

Ezt követően megtörtént a csoporton belül a sorsolás is. A magyar csapat sorrendben a következő ellenfeleket kapta:

Magyarország—Franciaország
augusztus 19-én 9,00 óra

Magyarország—Hollandia
augusztus 19-én 11,30 óra

Magyarország—Szovjetunió
augusztus 19-én 13,00 óra

Magyarország—Belgium
augusztus 20-án 9,00 óra

Magyarország—Dánia
augusztus 20-án 11,30 óra.

A mérkőzéseket megelőző edzéseken tanulmányoztam ellenfeleink játékát, csapatok játékosállományát. Következtéseim alapján úgy véltem, hogy a csoportból a magyar, a dán és a szovjet csapatnak van esélye továbbjutásra.

A szerencse úgy hozta, hogy csapatunk első mérkőzését a csoport leggyengébb csapatával vívta, a franciákkal, mely mérkőzésen 15:0-ra győztünk. Ez a győzelem megalapozta azt a lelki fölényt és magabiztonságot, mely hiányzott a fiúkból a mérkőzések megkezdéséig.

A második mérkőzésen Hollandia csapatát, mely nem sokkal előtte az ezüstérmes Dániával 3:3 játszott. imponáló fölényrel 7:2-re vertük meg.

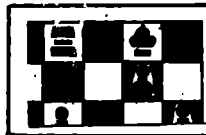
Ebéd után a csoport fizikailag legerősebb ellenfele várt ránk a csarnokban: a Szovjetunió csapata. A fiúk kezdetben kissé elfogódottak voltak, de helyén volt a szívük. Így aztán kétszer tíz percben változatos, helyenként igen szép kombinatív játékkal és dobásokkal legyőztük a nagy esélyest 1:0-ra. Az első nap eredményessége messze felülmúlta várakozásunkat, „a fiúknak megjött az étvágya”.

A második játéknapon reggel 9 órakor a Belgium csapata várt ránk, akiket simán 3:0-ra győztük le.

Döntőbe jutottunk. Most már csak az volt a kérdés, ki lesz az ellenfél, az NSZK csapata, vagy Lengyelország. A lengyeleket ismertük, mert

Ünnepélyes eredményhirdetés a városi parkban
Első helyen, a dobogó legmagasabb fokán a győztes magyar csapat, balra a második helyezett dánok, jobbra a harmadik helyen végzett lengyelek.
Az előtérben (serleggel a kezükben) Molnár Ferenc és Szabó András

az első EB-n már megverték bennünket. Ha a csoportban másodikok leszünk, akkor az NSZK-val játszunk a középdöntőben az első mérkőzésünket. Ha nyerünk a lengyelek lesznek ellenfeleink.

Az NSZK csapatát választottuk. A csoport utolsó mérkőzésén a dán csapatától 3:2 arányú vereséget szenvedtünk. Jöhetnek a németek — elkerültük a lengyeleket. Mindenki örült. 1981 augusztus 21-én reggel (talán jó is volt, hogy mindig mi játszottunk először) közel 500 néző előtt került sor a Magyarország—NSZK középdöntőre, egyben a sorsdöntő mérkőzésre.

A mérkőzés nehezen indult. Fojtott izgalom töltötte meg a termet. A „Csendet kérünk” tábla mindenkit némaságra készítetett, csak a labda csörgött hol egyik, hol másik dobó kezében. Nehezen múltak a percek. Gubuznai teljesen megmerevedett, nem hajlott a térdje a nagy izgalomtól. Dinya állandóan letévedt a szőnyegről, Szabó Bandi rendre — a kapu közepét kereste, Kelemen Józsinak nem sikerült semmi, Molnár Feri hiába csavarta a labdákat, a német védők mindent hártottak.

A percek ólomlábakon jártak. Egy-egy jól sikerült védést a nézők tapssal jutalmaztak. Küzdött mind a két csapat. A játékvezető jelezte a mérkőzés végét. A szabály értelmében 2×5 perc hosszabbítás következett. Segítőtársaim Buckó Bandi és Pécka Jancsi ébren tartották a csapat harciszellemét, gyúrták, masszírozták a fiúkat, lelket öntöttek beléjük — ekkor úgy éreztem, ha a játékvezető továbbra is tárgyilagosan vezeti a mérkőzést, tudunk nyerni. (Ezt a mérkőzést a játékvezető *Hans Rüder* igen korrektül vezette).

Hosszabbítás első öt perce — nehéz percek — végül a harmadik perc — Kelemen csavart labdái meghozták eredményüket. Kelemen sokáig koncentrált, kivár — nekiindul — balról jobbra csavarja a guruló labdát. A védők elmennek, jobbra a kapus felugrik, mert hallja, hogy a labda irányát változtat, elmegy balra — már késő, a térdén megbotlik a labda és mint egy csodálatosan szép

paradicsommadár ezerszínű tollazatával leszáll a hálóba. 1:0 a javunkra. Már csak hét percet kell kibekelni, hogy befejeződjék a csodálatos 123 perc után. Kibekeltük. Nyertünk. A másik ágon a dánok nehéz csatában legyőzték a lengyeleket — a végeredmény 2:1. Délután négy órakor ismét a dánok következnek.

Segítőtársaim ápolják, vigasztalják fiainkat a nagy csata után. Buckó Bandi elhitei velük, hogy a dánokat délután könnyen fogják legyőzni. Majd meglátjuk. Délután fél 4 óra, melegítünk a „csataterén”. A fiúk hosszan gimnasztikáznak, lazítják fáradt izmaikat, ízületeiket. A csarnokban több mint 1000 néző halkán zsong, latolgatják a mérkőzést.

Úgy láttam sok ember arcáról sugárzott felénk barátságos pillantás és biztatás, mert a csendre intő tábla most is kötelezett. És itt van Oláh Jóska is a felelmetes dobó. Elkövetkezett a nagy pillanat — a sorsolásnál — mint eddig, mindig a térfelet választottuk.

Dobjon először az ellenfél, úgysem azon múlik egy mérkőzés. De a térfél, a pozíció, az sokat jelent — sokat jelent, ha biztos pozícióban érezzük magunkat. Jól állunk a szőnyegen, érezzük a kaput és a dobóink is jól látják a célt.

És most a játékvezető jelez, elindult útjára a csörgőlabda, hogy örömet, boldogságot okozzon az egyik csapatnak, hogy egy ezüstérmes szerezen a másikkal.

A dánok magabiztosak, majdnem fölényesek, ők nem tudták, hogy mi egy kicsit akartuk is, hogy a csoportmérkőzéseken ők legyenek az elsők — mi hittünk magunkban és tudtuk, hogy a dánokat is le tudtuk volna győzni a csoport-elsőséget.

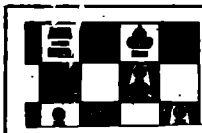
A csapatok dobói puhítják percekig a védőket. Ez nem akármilyen tűzijáték. A védők nyögnek, szenvednek, de a figyelem egy pillanatra sem hanyatlik.

Hetedik perc. Dinya Imre úgy hallja, hogy a labda balra tart, Szabó is balra mozdul — valami csörgés a hálóból — ez bent van. A labda

jobbra ment, Gubó kezét megérintette 1:0 a dán csapat javára. A góldobó Jensen, a dánok jobbik dobója ő már az előző mérkőzésen is kétszer zörgette meg Szabó Bandiék hálóját. Erősítünk. Molnár Feri lejön, Oláh Jóska be. Oláh pörget, Kelemen bombáz — a dánok védelme nem lazul. Oláh kétszer is hibázik, szabaddobás az ellenfél javára. Védőink hártanak — de hogyan? parádésan, önfeláldozóan. Oláh még nem melegegett be, ez az első mérkőzése. Oláh lejön, tovább melegít, Molnár Feri koncentrált — megindul — csavarja a labdát hosszan utánanyúl, mintha meg akarná simogatni. Most Kelemen Józsi lő elég gyengén, a labda így is a hálóba oszon — becsúszik, csendben, halkán, hogy tréfát űzzön a dánokból. Óriási gól. A féldő eredménye 1:1.

A dánok reménykednek, a magyarok bíznak. Jól bírjuk a nagy terhet — Buckó Bandi és Pécka János segítőtársaim frissítik a fiúkat, a német tolmács elárul egy nagy titkot „*Tréner Ferenc*; — ezt a mérkőzést csak ti tudjátok megnyerni”. Óriási — ha ezt ő is így látja, pedig életében még soha sem látott Roll-Ball meccset, biztosan igaza lehet.

És kezdődik a második féldő. A dánok nem nyugodtak, látszik rajtuk, hogy görcsbe mered a lábuk, a karjuk, az egész védelem. A dobók keresik a magyar védelmen a rést — nem találják. Molnár Feri ismét csavarja, simogatja a labdát, aztán engedti útjára — a labda hálás a délgetésért, beoson a dánok hálójába — meg van a vezető gól. Még alig kezdődött el a féldő és már is vezetünk. Gyere le Molnár Feri, hadd szorítsuk meg a kezéd! Oláh Józsi menj kísérel meg még egyszer bevenni a dánok kapuját. És Oláh meghallgatja a kis magyar tábor kérését. Oláh kétszer-háromszor dob, csavarja a labdát, a dán védelem ingadozik — jobbra balra dőlnek — közben Kelemen Jóska óriási erejű bombája kiüti a dán bal bekket. Lekísérik a pályáról. — a dánok cserélnek. Az új védő keresi a helyét — Oláh megmutatja neki hol keresse a labdát — meg is találja a hálóban. Ve-

zetünk 3:1-re. Jól van fiúk, a közönység nagy tapssal jutalmazza Oláh Jóska gólját. Rafinált, csavaros, pörgős labda volt.

A versenybírósból többen is fel-emelik a kezüket és mutatják „ez ellen nics orvosság!”

Közben a dánok is erősítenek, a mi védőink figyelme egy pillanatilgy lanyhul és már bent is a labda a hálóban. Gól. Nem baj fiúk, két perc van hátra és még így is vezetünk. Közben cserélünk, ismét Molnár Feri megy a pályára — hosszan simogatja, rázogtatja a labdát mintha az vele együtt érezne. Aztán elengedi útjára, egy kis csavar a labdába, majd a labda újból a hálóba csörög.

Óriási öröm a magyar táborban. Az öröm azonban csak másodpercig tart, mert a játékvezető mutatja — szabaddobás az ellenfél javára — a dobás szabálytalan volt. Neki volt igaz. Molnár zavart, ideges, nem nem adták meg a gólt!!

Ismerjük — újabb pihenőt rendel el Molnár Feri számára. Oláh Józsi ismét a pályán, a legjobbkor. Egy perc a hátralévő játékidő. Gyerünk fiúk, még egy icike-picike gólt és európa bajnokok vagyunk — a hosszabbítást idegileg nem fogjuk kibírni.

És ismét Oláh Jóska kezében van a labda, sokáig célozza a kaput még diszkoszvető pördülettel simán teszi le a labdát, az érdekes módon kemény, de mégis rugalmas műpadlóra. A labda száguld az ellenfél felé — a védők kívárnak — és ez a mi leg-szebb pillanatunk. Gól. A nézők és a csapatok megkövülten nézik a dánok hálójában pihenő csörgő-zörgő óriásbogyót. Megtette kötelességét — elküldték és bement. 4:2 a magyar csapat javára.

És ezután már csak egy füttyszó következett, ami a mérkőzés végét jelentette.

Óriási öröm a magyarok táborában, a szabadnapos atléták együtt örülnek a Roll-Ball-osokkal. A dánok igen sportszerűen jönnek és gratulálnak a győzelemhez. Ezt a mérkőzést szerintük nem mi nyertük meg, hanem ők veszítették el. Sebaj!! Így is jó nekünk.

Az öltözőben pezsgőt bontunk — ezt Buckó Bandi ígérte és adta a győzteseknek. Mindnyájan örülünk.

Legszívesebben azonnal indulnánk haza Magyarországra, de még hátra van a szombati záróünnepség és díjkiosztás. Valahogy kibírjuk. Nagyon boldogok vagyunk — nem hiszünk a fülünknek. Sokan jönnek gratulálnak és mondják, hogy mi vagyunk az európa bajnokok.

Este a vacsoránál jönnek a bolgárok, a szovjet, az NDK és a jugoszláv küldöttség tagja a fiúknak gratulálni. Nekünk mégis az esik majd legjobban, ha a hazaiak, a család, ismerik el sikereinket.

És elkövetkezett a nagy nap, augusztus 22-e estéje, amikor az európai játékokat szervező bizottság színpompás záróünnepséget rendezett az európa bajnokságon résztvevő csapatok számára.

A város szívében elhelyezkedő csodálatos arborétum közepén álló barokk kastély kertjében vonultak fel a csapatok. A Vakok és Gyengénlátók Világszövetsége elnöke, a város főpolgármestere, Hessen tartomány szociális minisztere köszöntette az egybegyűlteket, köszöntötték a győzteseket. A térség közepén három zászlórúd állt, alatta egyenruhás rendezők kezében pihentek a zászlók.

És elkövetkezett a nagy pillanat. Hoffmann úr a legfőbb rendező lépett a mikrofon elé és lassan, ünnepélyesen tájékoztatta az egybegyűlt nemzetek képviselőit, a város vendégeit a Roll-Ball torna végeredményéről. (A többi eredményt az atlétikai stadionban és az uszodában hirdették ki.)

A Vakok és Gyengénlátók II. Európai Sportjátékain a Roll-Ball-ban első helyen végzett MAGYARORSZÁG!

Csapatunkat a rendezők már korábban az emelvény közelébe kísérték, hogy a tájékoztatás után azonnal felléphessenek a dobogó legfelsőbb fokára.

A résztvevő országok sportolói, vezetői, a városi vendégek hosszú tapsal jutalmazták a győzteseket. *Armin Klaus* Hessen tartomány szociális minisztere adta át az érmelet a

győzteseknek. Amíg az éremátadás tartott, lassan magasba kúszott nemzeti színű zászlónk, melyet kis magyar táborunk nagy lelkesedéssel köszöntött. Az eredményhirdetés után a második helyezett dán csapat edzője repült a levegőbe, nagy ováció közepette. Úgy látszik a dánok szemében az ezüstérem is szépen csillogott. A magyar csapatnak sem kellett kétszer mondani, hogy dobják fel edzőjüket — az csak arra kérte őket, hogy kapják is el!! Elkapták.

Mindenki boldog és megelégedett volt. A színpompás ünnepség közös vacsorával és ezt követő disco műsorral zárult.

Csapatunk nagy örömeiben gyorsan nyugovóra tért, mert másnap kora reggel utaztunk haza, Magyarországra, ahová már mindnyájan nagyon vágytunk vissza.

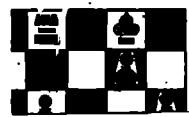
Hát, így történt!

Tálosi Ferenc
Roll-Ball csapat edzője

DR. DOMONKOS JÁNOS:

Kirándulás Debrecenbe

„A Wesselényi Sportkör Túrta Szakosztálya kirándulást szervezett Debrecenbe és a Hortobágyra. Augusztus 19-én ragyogó napos délután volt, amikor elindult autóbusszunk. Idegenvezetőnk dr. Sziki Lászlóné, régi kedves ismerősünk, mindannyiunk „Joli néni”-je köszöntötte tagtársainkat és hozzátartozóikat és ismertette a következő három nap programját. A fővárosból kijutva a 3-as úton haladtunk Hatvanon, majd Gyöngyösön át, szép panorama tárult elénk, északra a Mátra csúcsai, délre pedig az Alföld sík vidéke bontakozott ki. Füzesabonynál tértünk rá a 33-as útra. Nemsokára a Tiszához értünk. Tiszafüred nagyközség térségében már a Tiszántúlon jártunk. Miután elhagytuk a jelentős települést útunk során először álltunk meg rövid pihenőre. Ezután már a hortobágyi pusztaságon utaztunk tovább. Közben idegenvezetőnk

beszél a Hortobágyról. A hatalmas terület a Hajdúság és a Tisza közt terül el. A táj már a régi időkől fogva vonzza a látogatókat. A tájegységet a középkorban virágzó falvak népesítették be. A hajdani településeknek az emlékét ma már csak a nevek őrzik. Az egykori község lakóit a török hódítók teljesen kipusztították vagy elhurcolták. A későbbi időkben a Hortobágy Debrecen határához tartozott. A hatalmas pusztaságon az állattartók külterjes rideg-állattartást folytattak. Kialakult a sajátos hortobágyi pásztorélet, amely alig változott formájában még a közelmúltban is jellemzője volt e területnek. Valaha a Hortobágy a Tisza árterületéhez tartozott. Az 1840-es években a Tisza szabályozása után az esőben igen szegény vidék talaja kimerült, elszikesedett pusztává vált. A felszabadulás után először a Keleti-főcsatorna, majd később a Nyugati-főcsatorna épült meg. A csatornák megépítése után egyre nagyobb területeket tudtak öntözni. Az egykor szikes pusztán ma gondozott rétek, legelők, szántóföldek vannak. Mivel sok a víz, így a pusztaságon jelentős halgazdálkodás folyik. A régi pusztán igen gazdag volt a növény- és állatvilág, amely az utóbbi időkre nagyon megcsappant. Az 50 000 ha területű Hortobágy még megmaradt természeti értékeinek, különleges növény és állatvilágának, madárvilágának megőrzése érdekében az Országos Természetvédelmi Hivatal 1973. január 1-től a pusztát jelentős részét Nemzeti Parkká nyilvánította. A rónaságon már kis számban élő szürke magyar marhák, racka juhok, nóniusz és lipicai lovak, mangalica sertések, valamint a csak itt élő különleges madarak védettek. A táj mai formájában is sokat őriz egykori hangulatából. A végtelen síkságon nádasok és vizek közt haladtunk tovább, már este volt, amikor megérkeztünk Debrecenbe. Ott a Gyengénlátók Iskolájának kollégiumában volt az éjszakai pihenőhelyünk a következő három napon is. Alkotmányunk ünnepének reggelén elmentünk megnézni a híres debreceni virágkarnevált. A színpompás

felvonulás a város főútvonalán haladt végig. Időben érkezünk a színhelyre és így közvetlenül a felvonulók közelében helyezkedtünk el. Először a veteránautók felvonulása nyújtott érdekes látványt. Ezeknek a régi kocsiknak az utasai a kornak megfelelő ruhákba voltak öltözve. Ezután következett a karneváli felvonulás. Az üzemek, vállalatok virágokból készített termékeik mását vitték a feldíszített kocsikon. Közben népviseletbe öltözött táncosok vonultak el, majd bemutatták táncaikat. A hatalmas tömegek közt felvonuló karneváli résztvevők óriási tapsvihart kaptak mindenfelől. Ebéd után városnéző sétán ismerkedtünk Debrecennel. A város régtől fogva lakott hely. Már Mátyás király ideje óta jelentős gazdasági központ. A település a török hódítás idején drága adókkal váltotta meg függetlenségét, így lakói viszonylag nyugodt körülmények közt éltek. Debrecen lett a hazai reformáció központja „a reformátusok rómaija”. A város a XVI. században jelentős kulturális bázis, ebben az időben már működik a később híres iskola a Református Kollégium. Debrecen rövid időre kétszer is volt hazánk fővárosa. A Tiszántúl fővárosa ma jelentős iparral rendelkezik, de megőrizte iskolaváros jellegét is. A település a lakosság számát tekintve hazánk harmadik legnépesebb városa. A séta után a Déri Múzeumba mentünk. A múzeumpalota 1928-ban készült el, amelynek létesítését Déri Frigyes gazdag gyáros alapítványa és értékes hatalmas gyűjteménye segítette elő. A múzeumban kapott helyet Déri nagyjelentőségű, rendkívül gazdag, főként kelet-ázsiai gyűjteménye. A Déri Múzeum hatalmas anyaga ma hazánk második legnagyobb értékű közgyűjteményét alkotja. Igen jelentős az archeológiai, valamint a várostörténeti kiállítás. Számottevő az éremgyűjtemény, a néprajzi és a népművészeti anyag. Nagyon értékes a képzőművészeti kiállítás magyar anyaga, amelyben kiváló festőink képei láthatók, közülük is kiemelkednek Munkácsy Mihály alkotásai. Hosszan időztünk Munkácsy

festményei előtt. Itt van világhírű festményeinek egyik az Ecce Homo is. A múzeumból a Nagytemplomba mentünk. A templom a hazai reformátusok legnagyobb épülete, amely mai formájában a múlt század elején épült. A templom az egyik legszebb klasszicista stílusú épületünk. A templomhoz gazdag vallási és történelmi emlékek fűződnek. Itt olvastam fel Kossuth Lajos 1849-ben a magyar függetlenségről és a Habsburg-ház trónfosztásáról szóló nyilatkozatot. 1944-ben pedig országgyűlési színhelye volt az épület. A templomból átmentünk a Református Kollégiumba. Az intézmény már az 1500-as években működött. A kollégium belsőjeinek látnivalói közül először az Oratórium-terembe mentünk. Ebben a helyiségben 1849-ben az országgyűlés, 1944-ben pedig az Ideiglenes Nemzetgyűlés ülésezett. Ezután a Kollégiumi Könyvtárat néztük meg, amelyben hazánk egyik legnagyobb könyvgyűjteménye található. A gazdag anyag közt könyvritkaságok, régi kódexek, értékes kéziratok vannak, amelyeket gondosan őriznek. A kollégium folyósóin az egykori nevezetes, majd híressé vált diákok és tanárok emléktáblái sorakoznak. A kollégium történetét állandó kiállítás mutatja be. Az épületben van a református egyházművészeti és egyháztörténeti gyűjtemény is.

A harmadik nap kimentünk a hortobágyi Hidi-vásárba. A vásárt minden évben ilyenkor tartják, a Hortobágy-folyón lévő „Kilenclyukú” híd mellett. Ez az ismert nevezetes kőhíd 1833-ban épült, nevét a pillérek közti 9 nyílásról kapta. A híd közelében áll a Hortobágyi Nagycsárda, amely már a XVIII. században megépült. A nagycsárdával szemben van az egykori szekérállás csúrszerű, nagyméretű épület, amelyben ma Pásztor múzeum, Idegenforgalmi Hivatal és Ajándékbolt működik. Először a Pásztor múzeumot néztük meg. Sorra jártuk a tárlókat és nézegettük az egykori pusztai pásztorainak ruházatát, eszközeit, és használati tárgyait. Gazdag anyag van itt összegyűjtve, a pusztai helytörténetéről és néprajzáról is. A múzeumlátogatás

KUMINKA GYÖRGYNE

Nyári élményeink

En is boldog részese voltam a Vakkok Általános Iskolája által szervezett két nyaralásnak.

Az első nyaralás 1981. június 15-től 27-ig tartott. A helyszín Bakonyoszló volt. Vezetőnk, Babos Klári néni sok szép programot szervezett. Nagy élményt jelentett a zirci kirándulás. Megtekintettük Reguli Antal emlékkönyvtárát. Szép emlékeket őrzünk a cseszneki gyalogtúráról és a fürdészel egybekötött győri kirándulásról. Kisebb séták a faluban, rövidebb túrák a közeli erdőkben színesítették a pihenéssel töltött napokat. Az utolsó este táborüzenet akartunk gyújtani, de az eső közbeszólt, így diszkóval búcsúztunk el Bakonyoszlóptól. A sok eső ellenére az üdülés jól sikerült.

A második nyaralás színhelye Zebegény volt augusztus 17. és 20. között. Programokban itt sem volt hiány. Kurucz Marika néni egy kilenc, egy tíz és egy tizennégy kilométeres túrát szervezett részünkre a Zebegényt övező erdős hegyekbe. Kirándultunk Szobra, Pilismaróton pedig fürödtünk a Dunában, de nem maradt el az esztergomi hajókirándulás sem. Zebegényben megtekintettük a falumúzeumot, amelyet a községbeliek Szőnyi István festőmű-

vész emlékére létesítettek. Megnézhetjük augusztus 20-án a faluban rendezett népművészeti vásárt is. Ugyanezen a napon egy bábeloadásra is elmentünk. Itt jegyzem meg, hogy együtt üdültünk a Vasvári Pál Nevelőotthon tanulóival. Közösen szerveztük a búcsúdiszkót is.

A szép természeti környezet, az élményekben gazdag programok kellemes pihenést nyújtottak a városból kiszabadult gyerekeknek.

Minden társamnak ajánlom, hogy jövőre ők is próbálják ki.

Ondrik Mária
VI. osztályos tanuló

Halló itt Debrecen!

Szovjet szakemberek látogatása hazánkban
a rokkantak nemzetközi éve jegyében

Mint már hírt adtunk arról, szeptember 7. és 17. között szovjet vakügyi delegáció vendégeskedett hazánkban. Űtjük során felkeresték a Debreceni Gyengénlátók Általános Iskoláját és Nevelőotthonát is.

Az intézet növendékei hangulatos, orosz nyelvű műsorral köszöntötték a kedves vendégeket. A szívélyes fogadtatás után megbeszélésre került sor a delegáció tagjai és az intézet vezetősége között.

Kincses Gyula igazgató röviden ismertette az intézet létrehozásának körülményeit, szükségességét. Méltatta a szovjet szakirodalom gazdagságát, jelentőségét, és itt mondott köszönetet az induláskor kapott segítségért. Az oktató-nevelő munka elemzése során szólt a látássérültek pályaválasztásáról, társadalmi beilleszkedésük lehetőségeiről, gondjairól, s a szakterületen dolgozók speciális tennivalóiról.

A szovjet szakemberek konzultációt folytattak a tantestület tagjaival is. Ez alkalommal is a rehabilitációról, a munkára nevelésről, a pályaorientáció tapasztalatairól, módszereinek kölcsönös ismertetéséről volt szó. A kapott válaszok alapján megtudtuk, hogy sok szakma között választhatnak a Szovjetunióban. A szovjet sorstársak számára a legkülönbébb szakmákban tartanak fenn munkahelyeket, ezeket nálunk a látássérültek egyáltalán nem választhatják; így például a különböző szerelő, műszerész, fémfeldolgozó, papírgyártó, alkatrészkeszítő.

A. Tomahov, a leningrádi szervezet képviselője azt is elmondta, hogy náluk a munkára nevelés, a rehabilitáció előkészítése és megvalósítása a termelő üzemek szélesebb körű bevonásával és támogatásával történik.

Az oktatási intézményeket az üzemek, a vállalatok látják el a különböző tárgyi eszközökkel, megfelelő tanműhelyekkel. A jól felszerelt műhelyekben az adott gyár szakembereinek irányításával már az iskolás évek alatt megismerkedhetnek a tanulók a választható szakmák gyakorlati követelményeivel, s így tudatosan készülhetnek felnőttkori foglalkozásukra.

Az állam és a szövetség különböző szociális juttatásokkal segíti a látássérülteket, s az pedig természetes, hogy a fogyatékosok intézményeiben valamennyi taneszközt, tanszert, tananyagot a tanulók ingyen kapják. (Ez utóbbi gyakorlat átvétele nálunk is célszerű lenne.)

A találkozózt mindkét fél hasznosnak, eredményesnek értékelte. A vendégek elismeréssel nyilatkoztak Magyarországon szerzett tapasztalataikról, nagyra értékelték a szövetségben és az intézetben folyó tevékenységet.

A pályaválasztással foglalkozó pedagógusokat pedig megerősítette a tanácskozás abban, helyes azon törekvésük, mely a lehetőségek kibővítésére, újabb szakmák felkutatására irányul. Hiszen ennek van gyakorlati alapja, erről meggyőzhet bennünket a szovjet példa.

Éderné Iván Mária

sport

után elvegyültünk a vásári forgótagba.

A negyedik nap reggelén borongós idő köszöntött ránk, amikor elindultunk Hajdúszoboszlóra. Mire odaértünk az idő is megjavult és így egy jót fürödhettünk a kiváló gyógyhatású vízben.

Délután volt már, amikor elindultunk haza és Szolnokon át Budapest felé vettük útunkat.

Egy jól sikerült kirándulás gazdag emlékével tértünk haza. Ezúton is köszönetet mondunk a szervezőknek és az idegenvezetőnknek ezért a szép kirándulásért.

Tízoros, egyoldalas, 28 ablakos, csúsztatásra alkalmas Braille-táblát vásárolnék. Címem: Németh Tamás, Budapest II., Mecset u. 9. 1023. Telefon: 359-834.

*

Házasság céljából keresem annak a lánynak az ismeretségét, aki hűséges társam lenne. Én 173 cm magas, gyengénlátó, rokkantnyugdíjas, 26 éves férfi vagyok. 18–30 év közötti hölgyek választását várom sikírásban. Címem: Kiss László Gyula, Szombathely, Aréna u. 1. 9700.

60 éves vak, nyugdíjas férfi házasság céljából megismerkedne korban hozzáillő gyengénlátó nővel. Cím: Kósa János, Szeged, Hunyadi tér 2. 6724

*

Moszkva téri villamosmegállónál. üzletekkel bőven ellátott környéken fekvő 2 szobás, komfortos 75 négyzetméteres tanácsi, olcsóbérű lakásomat elcserélném kisebb méretű, kétszobás lakótelepire. Zaharovics Mihály, telefon: 347-805 vagy 210-440/29 mellék.

0209-6765

A VAKOK ÉS GYENGÉNLTÁK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGÉNEK
FOLYÓIRATA

FŐSZERKESZTŐ: DR. VAS TIBOR ELNÖK

FELELŐS KIADÓ: DR. BÓDI ISTVÁN FŐTITKÁR

SZERKESZTŐ: BARNA ZOLTÁN

MŰSZAKI SZERKESZTŐ: ORBÁN JÓZSEF

FOTÓ: LÉVAI ATTILA

KIADÓHIVATAL: BUDAPEST XIV., MÁJUS 1. ÚT 47. TEL.: 210-440

HENTSCHEL, 1884. X. 2.

Tartalom:

A Vakok Világa c. folyóirat állandó rovatvezetőinek neve, a rovatok címe:

Dénes József: Sport rovat

Dr. Falvai Ferenc: Jogi rovat

Barna Zoltán: Zenei rovat

Gerdelics Ferenc: Közlekedési rovat

Kuminka Györgyné: Úttörő rovat

Vándor Tamás: Kulturális rovat

Váradi Péterné: Női rovat

Dr. Vass Tibor: Politikai rovat

Kiss János: Egészségügyi rovat

		Oldal
Dr. Bódi István:	DR. VASS TIBOR ELNÖK KITÜNTETÉSE	
Dr. Bódi István:	SZOVJET VAKÜGYI DELEGÁCIÓ LÁTOGATÁSA HAZÁNKBAN	1
Szemerédi István:	NÉHÁNY GONDOLAT A TÁJÉRTEKEZLETEKRŐL MEGYEI SZERVEZETEINK ÉLETÉBŐL MEGHÍVÓ „AMIT A CUKORBETEGSÉGRŐL TUDNI KELL” EMLÉKTÁBLA-AVATÁS	1 3 5
Kiss János:	A VÉRSZEGÉNYSÉG	6
Gerdelics Ferenc:	NAGYOBB BIZTONSÁGGAL	7
Pocsai István:	ÚJRA LÁTOK	8
Hubay Bertalan:	GONDOLATOK A BERLINI TAPASZTALATCSERÉRŐL	8
Barna Zoltán:	KIÁLLÍTÁS VAKOKNAK	9
Dr. Domonkos János:	LUCÁZÁS	12
Varga E. Katalin:	KÖZÖSSÉGVÁLLALÁS	13
Szonda Klára:	HÉTKÜZNAPOK	15
Ihász-Kovács Éva:	ŐK, SZALMASZÁL	15
Király Margit:	VISSZATÉREK, ÁTKIÁLTOK AZ ÉJSZAKÁN	16
Németh Tamás:	NEMZETKÖZI ZENEI VERSENY PRÁGÁBAN	17
Tálosi Ferenc:	MAGYAR SIKEREK A VAKOK ÉS GYENGÉNLTŐK II. EURÓPA-BAJNOKSÁGÁN	18
Lak István:	KIRÁNDULÁS DEBRECENBE	21
Ondrik Mária:	NYÁRI ÉLMÉNYEINK	23
Éderné Iván Mária:	SZOVJET SZAKEMBEREK LÁTOGATÁSA HAZÁNKBAN A ROKKANTAK NEMZETKÖZI ÉVE JEGYÉBEN HIRDETÉSEK	23 24